

Национална стратегија за правата на лицата со попреченост 2023 – 2030

Скопје, декември 2023 година

3.1. Визија

Во 2030 година, Република Северна Македонија е земја без бариери, којашто има висока свесност за правата на лицата со попреченост. Лицата со попреченост имаат еднакви можности за пристап до квалитетни здравствени и социјални услуги, инклузивно образование, можности за вработување, развој и самореализација, а нивните семејства ја добиваат неопходната поддршка. Тие се активно вклучени во општествените текови, културно-забавниот живот и спортот. Информациите и услугите се пристапни и достапни во местото на живеење. Политиките и мерките се базирани на квалитетни податоци, ги следат принципите на КПЛП, а лицата со попреченост се клучен дел во донесувањето и спроведувањето одлуки за својата и иднината на државата.

Акциски план на Национална стратегија за правата на лицата со попреченост 2023 – 2026

Скопје, декември 2023 година

Република Северна Македонија
Влада на Република Северна Македонија

Акциски план на Национална стратегија за правата на лицата со попреченост 2023 – 2026

Скопје, декември 2023 година

СОДРЖИНА

Приоритетна област 1: Пристапност.....	5
Приоритетна област 2: Еднаквост, пристап до правда и активно учество во политичкиот и јавниот живот.....	19
Приоритетна област 3: Пристап до здравствена заштита.....	35
Приоритетна област 4: Детска, социјална заштита и независно живеење.....	51
Приоритетна област 5: Право на образование.....	72
Приоритетна област 6: Вработување и право на работа.....	96
Приоритетна област 7: Локални инклузивни заедници.....	109
Приоритетна област 8: Јавна свест.....	120
Приоритетна област 9: Култура, спорт и рекреација.....	127
Индикативен финансиски план.....	144

Листа на кратенки

Кратенка	Значење
АВМУ	Агенција за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги
АВРСМ	Агенција за вработување на Република Северна Македонија
АДСДП	Акционерско друштво за изградба и стопанисување со станбен и деловен простор од значење на Република- Скопје
БРО	Биро за развој на образованието
ГИЗ	Германско друштво за интернационална соработка
ГО	Граѓански организации
ДЗС	Државен завод за статистика
ДИГУ	Државен инспекторат за градежништво и урбанизам
ДИЛС	Државен инспекторат за локална самоуправа
ДИК	Државна изборна комисија
ЕЛС	Единици на локална самоуправа
ЕУ	Европска Унија
ЗЕЛС	Заедница на единици на локална самоуправа
ЈСП	Јавно сообраќајно претпријатие
КПЛП	Конвенција на Организацијата на Обединети нации за правата на лицата со попреченост
ЛА	Лични асистенти
МВР	Министерство за внатрешни работи
МЕ	Министерство за економија
МИОА	Министерство за информатичко општество и администрација
МКФ	Меѓународна класификација за функционалност, попреченост и здравје
МНР	Министерство за надворешни работи
МОН	Министерство за образование и наука

МТСП	Министерство за труд и социјална политика
МТВ	Министерство за транспорт и врски
МЗ	Министерство за здравство
НКТ	Национално координативно тело за имплементација на Конвенцијата на ООН за правата на лицата со попреченост при Владата на Република Северна Македонија
НРС	Национална развојна стратегија
НСИО	Национален совет на инвалидски организации
ОА	Образовни асистенти
ОЛП	Организации на лица со попреченост
ООН	Организација на Обединети Нации
РДИ	Рана детска интервенција
СРЗ	Сексуално и репродуктивно здравје
УНДП	Програма за развој на Организацијата на Обединети нации
УНИЦЕФ	Фонд за деца на Организацијата на Обединети нации
ЦСР	Центри за социјална работа
ЦСОО	Центар за стручно образование и обука

ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 1: ПРИСТАПНОСТ

Општа цел: Пристапна средина којашто овозможува еднакви можности, независност и активно учество на лицата со попреченост во сите сегменти од јавниот живот

Показател на ефект: % од лицата со попреченост сметаат дека пристапноста во нивното опкружување е подобрена

Поседна цел 1: Подобрена физичка пристапност на локално и национално ниво

Показател на исход: % од клучните јавни објекти на локално и национално ниво се пристапни

Мерка 1	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средствата	Извор на финансирање	Показател на резултат
1.1 Обезбедување пристапна и достапна инфраструктура на објектите и урбаните површини на национално и локално ниво	1.1.1. Донесување на нов закон за градење или измена на постојниот закон за градење и подзаконски акти кои произлегуваат од овој закон за имплементирање на одредби со кои ќе обезбеди пристапна и достапна инфраструктура до сите градби, со воведување конкретни, технички, заштитни и прекршочни мерки.	II 2023 - IV 2024	Министерство за транспорт и врски во соработка со ЗЕЛС, ЕЛС и ОЛП.	/	Буџет на РСМ	Донесен е нов закон за градење
	1.1.2 Реализација и спроведување на подобрената законска регулатива за физичка пристапност на лицата со попреченост на локално и национално	I 2025 - IV 2026	Министерство за транспорт и врски во соработка	800 000 мкд	Буџет на РСМ, донации,	Број на одржани обуки Број на лица кои ги посетиле обуките

	ниво, преку спроведување на обуки со сите засегнати чинители.		со ЗЕЛС, ЕЛС и ОЛП.			
	1.1.3 Анализа за воведување на стандардите ISO/IEC Guide 71:2014 во законската регулатива за урбанистичко планирање на национално и локално ниво.	I 2025 - IV 2026	МВР и МТВ водечки институции, во соработка со институт за стандардизација	400 000 мкд	Буџет на РСМ, донации	Воведување на стандардот
	1.1.4. Изработка на водич за примена на ISO/IEC Guide 71:2014	I 2025 - III 2027	Министерство за транспорт и врски	200 000 мкд	Буџет на РСМ, донации	Изработен и промовиран водич Сите релевантни институции имаат насоки за примена на ISO/IEC Guide 71:2014
	1.1.5. Изработка на план за подобрување на пристапноста на постоечките објекти на национално и локално ниво	I 2024 - IV 2026	МТВ, МЛС, ЗЕЛС и ОЛП	/	Буџет на РСМ, донации	Изработен план со утврден број на постоечки објекти за подобрување на пристапност

						Број на објекти кај кои е подобрена пристапноста
	1.1.6. Воведување обврска секоја институција на национално и локално ниво одреден процент од годишниот буџет да го намени за обезбедување реконструкција и адаптација на урбаните површини, објекти и услуги, како и алоцирање средства во годишните програми и буџети на општините, наменети за подобрување на пристапноста за лица со попреченост.	I 2024 - IV 2026	МЛС, ЕЛС и ЗЕЛС во соработка со МТВ и ОЛП	/	Буџет на РСМ донации	Број на институции кои одвоиле процент од годишниот буџет за обезбедување реконструкција и адаптација
	1.1.7. Ревитализација на обележаните паркинг места за лица со попреченост согласно стандардите за обележување на паркинг места за лица со попреченост.	2023 - 2026	МВР, ОЛП, ЕЛС	25 000 000 мкд (секоја општина по 5000 еур)	Буџет на РСМ, буџети на ЕЛС	Број на ревитализирани паркинг места
	1.1.8. Анализа за потребата од унапредување на системот за обезбедување на паркинг места за лицата со попреченост	2023 - 2026	МВР, ОЛП, ЕЛС	/	Буџет на РСМ	Изработена анализа со дефинирани препораки Препораките се доставени до

						надлежните институции
Мерка 2	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
1.2. Обезбедување пристапни домови за лицата со попреченост за независен живот во нивната заедница	1.2.1 Ревидирање на законската регулатива за домување и програмата на Владата за обезбедување на станови за социјално ранливи групи за вклучување на прашањето на попреченост и стандардите за пристапност	2023 - 2026	АДСДП, МТСП и МТВ	/	Буџет на РСМ	Физичката пристапност е воведена како обврска при изградба на новите станови за социјално ранливи групи
	1.2.2 Анализа на објектите за колективно домување од аспект на пристапност за лицата со попреченост и изработка на план за нивна адаптација.	2023 - 2025	ААДИССП во соработка со ЕЛС и ЗЕЛС	/	Буџет на РСМ	Изработена анализа Изработен план врз основа на добиениот резултат од анализата
Мерка 3	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат

1.3 Унапредување на инспекцискиот надзор на национално и локално ниво	1.3.1 Воведување на ново системско решение за инспекциски надзор со зајакнати капацитети на национално и локално ниво.	2024 - 2026	ДИГУ, во соработка со МТВ, ЗЕЛС, ЕЛС и ОЛП	/	Буџет на РСМ	Изработено ново системско решение кое ќе резултира со континуирано подобрување на пристапноста на објектите
Мерка 4	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
1.4 Развој и зајакнување на човечките капацитети за разбирање и спроведување на стандардите за пристапност, принципот на универзален дизајн како и на ISO/IEC Guide 71	1.4.1 Сензибилизација на човечките ресурси од државниот инспекторат за урбанизам и градежништво ДИГУ, преку задолжителни годишни обуки за пристапност за лица со попреченост.	2024 - 2030	ДИГУ, МТВ, НКТ, ОЛП	2 400 000 мкд 800 000 мкд годишно	Буџет на РСМ	Број на лица кои посетиле обуки за прашања од областа на пристапноста Број на одржани обуки

	1.4.2 Сензибилизација на човечките ресурси во патничкиот транспортниот сектор преку задолжителни годишни обуки за пристапност при транспорт, со примена на концептот на соодветно приспособување за патниците со попреченост.	2024 - 2030	ДИТ, МТВ	2 400 000 мкд 800 000 мкд годишно	Буџет на РСМ	Број на лица кои посетиле обуки за прашања од областа на пристапноста Број на одржани обуки
	1.4.3 Сензибилизација на човечките ресурси од јавниот сектор на национално и локално ниво преку задолжителни годишни обуки за унапредување на пристапноста за лицата со попреченост.	2024 - 2030	ЕЛС, образовни институции, институции од социјалната заштита, здравствена заштита	800 000 мкд	Буџет на РСМ	Број на лица коишто посетиле обуки и имаат знаење како да ја унапредат пристапноста на својата институција Број на одржани обуки
Мерка 5	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
1.5 Зајакнување на меѓусекторската координација на релевантните чинители на	1.5.1 Воспоставување пракса за координација помеѓу релевантните чинители (Влада, ЗЕЛС, ОЛП) за следење на планот за ревитализација и	2023 - 2030	ЗЕЛС и ОЛП	/	Буџет на РСМ	Број на институциите како релевантни чинители кои воспоставиле

национално локално ниво	и	адаптација на објектите, транспортот, услугите и информациите.					меѓусебна координација Број на одржани средби
		1.5.2 Субвенционирање за овозможување пристапност на домовите на лицата со попреченост	2023 - 2026	ЕЛС	20 000 000 мкд (150 домови, 50 годишно, по 2 000 еур)	Буџет на РСМ и фондови на ЕУ	Број на доделени субвенции

Посебна цел 2: Подобрена пристапност во патничкиот транспортниот систем на национално и локално ниво

Показател на исход: Лицата со попреченост имаат пристап до сите превозни средства и услужни објекти (аеродроми, автобуски и железнички станици и останати)

Мерка 1	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
2.1 Обезбедување пристапна и достапна транспортна инфраструктура за лицата со попреченост на	2.1.1 Анализа на законската регулатива за транспорт и транспортна дејност за вovedување конкретни технички, заштитни и прекршочни мерки за обезбедување целосна пристапност на транспортниот систем и инфраструктура на национално и локално ниво	2023 - 2024	МТВ, МЕ, ЕЛС и ОЛП	/	Буџет на РСМ	Изработен план врз основа на добиен резултат од анализата.

национално и локално ниво						
	2.1.2 Анализа на патничкиот транспортниот систем од аспект на пристапност на национално и локално ниво и изработка на план за нивно адаптирање.	2023 - 2026	МТВ, МЕ, ЕЛС и ОЛП	/	Буџет на РСМ	Изработен план врз основа на добиениот резултат од анализата.
	2.1.3 Законски измени за задолжително обезбедување на информации во пристапни формати од страна на транспортните превозници и туристичките агенции.	2024 - 2030	МТВ, МЕ, ЕЛС и ОЛП	/	Буџет на РСМ	Број на достапни информации во соодветен формат за лицата со попреченост
	2.1.4 Вклучување на стандардите за пристапност како и примена на универзалниот дизајн во критериумите за добивање на лиценци за вршење на транспортна дејност на национално и локално ниво .	2024 - 2026	МТВ, МЕ, ЕЛС и ОЛП	/	Буџет на РСМ	Воведени стандарди и број на издадени дозволи и лиценци Број на пристапни возила кои вршат транспортна дејност
	2.1.5 Анализа за унапредување на законската рамка за полагање возачки испит за лицата со телесна попреченост	2023 - 2024	МВР, МЗ, ОЛП	/	Буџет на РСМ	Унапредена законска рамка (унапредена законска рамка во категоризација на возачките дозволи, како одвоени

						возачки дозволи за адаптирани возила или можност за обука и полагање со сопствено возило и сл.)
	2.1.6 Субвенционирање за полагање возачки испит за лицата со попреченост	2024 - 2026	МВР, ЕЛС, ОЛП	4 500 000 мкд 1 500 000 мкд годишно, за 50 лица	Буџет на РСМ, донации	Број на субвенции за полагање на возачки испит.
	2.1.7. Субвенционирање на авто школи за обезбедување на прилагодени возила	2024 - 2028	ЕЛС	12 000 000 мкд 3 000 000 мкд годишно	Буџет на РСМ, донации	Број на прилагодени возила

Посебна цел 3: Дигитална пристапност со имплементација на WCAG стандардот на веб-страниците и порталите

Показател на исход: Директивата 2102/2016 за пристапни веб-страници и мобилни апликации е спроведена од институциите од јавниот сектор

Мерка 1	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
3.1 Развивање систем за пристапност на информациите од јавниот сектор во различни формати коишто се лесно разбирливи за лицата со попреченост	3.1.1 Спроведување на директивата 2102/2016 пристапни веб страни и мобилни апликации на институциите од јавниот сектор, и имплементација на одлуката на Влада	2023 - 2026	МИОА	/		Број на достапни веб страни и мобилни апликации со имплементиран стандард
	3.1.2 Изработка на Упатство/ Водич за примена на WCAG стандардите.	2023 - 2026	МИОА, ОЛП	400 000 мкд	Буџет на РСМ донации, ИПА	Изработен водич
	3.1.3 Прилагодување на веб страните и порталите на институциите на национално и локално ниво со примена на WCAG стандардот, како и надградба на веб страните со цел добивање на унифициран дизајн.	2023 - 2024	МИОА, АВМУ, ОЛП, МТСП	/	Буџет на РСМ, донации	Број на прилагодени и надградени веб страни и портали

	3.1.4. Измена на законската регулатива за имплементација на WCAG стандардот.	2023 - 2026	МИОА, АВМУ, ОЛП, МТСП	/	Буџет на РСМ, донации	Број на закони во кои е имплементиран WCAG стандардот
	3.1.5. Вклучување на пристапноста и достапноста, како критериум во оценката на квалитетот во работата на јавната администрација и последователно унапредување на пристапноста и достапноста на јавните услуги.	2023 - 2026	МИОА	/	Буџет на РСМ	Број на задоволни лица од квалитетот во работата Број на услуги во пристапен формат
Посебна цел 4: Имплементација на универзалниот дизајн						
Показател на исход: Универзалниот дизајн е задолжителен стандард						
Мерка 3	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
4.1 Воведување и доследна примена на универзалниот дизајн	4.1.1 Унапредување на правната регулатива со задолжително вклучување на принципите за универзален дизајн во постојните и идните иновации и програми на национално и локално ниво	2023 - 2030	МОН, ОЛП, БРО	/	Буџет на РСМ	Унапредена законска регулатива со имплементиран универзален дизајн на национално и локално ниво

	4.1.2 Изработка на водич за разбирање на принципот за примена на универзален дизајн	2023 - 2026	ОЛП	400 000 мкд	Буџет на РСМ	Изготвен водич
	4.1.3 Вклучување на задолжителна наставна програма за примена на универзален дизајн во средните стручни образовни институции и универзитетите во сите области (архитектура, градежен, машински, ФИНКИ, ФЕИТ)	2023 - 2030	МОН, ОЛП, БРО	/	Буџет на РСМ	Број на програми во кои се применува универзалниот дизајн
	4.1.4. Вклучување на концептот на универзален дизајн и стандардите за пристапност на јавните добра и услуги во Законот за јавни набавки.	2023 - 2030	МФ, МЕ, ОЛП, Биро за јавни набавки	/	Буџет на РСМ	Имплементиран универзален дизајн во законот за јавни набавки
	4.1.5 Вклучување на концептот на универзален дизајн и стандардите ISO/IEC Guide 71:2014 како критериуми за издавање на дозволи и лиценци за јавни и приватни субјекти на национално и локално ниво во согласност со законската регулатива.	2026 - 2030	МФ, МЕ, ЕЛС, ОЛП	/	Буџет на РСМ	Број на издадени дозволи и лиценци со имплементиран универзален дизајн

Посебна цел 5: Комуникација и размена на информации во пристапен формат за лицата со попреченост

Показател на исход: % од клучните институции обезбедуваат информации во пристапен формат						
Мерка 1	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
5.1 Обезбедување информации и комуникација во сите пристапни форми, соодветни на потребите на лицата со попреченост	5.1.1 Анализа за утврдување на потребата за подобрување на одредбите на текстот на законот за употреба на знаковниот јазик	2023 - 2024	МТСП, МП, ОЛП	/		Извештај за утврдена потреба за измена на законот
	5.1.2 Стандардизација на употребата на знаковниот јазик	2024 - 2030	МТСП	/		
	5.1.3 Измена на законот за слободен пристап до информации од јавен карактер со воведување на одредби за начините на коишто секој имател на информации ќе биде должен да обезбеди информирање на јавноста на пристапен и достапен начин	2026 - 2030	МП, Агенција за заштита на правото на слободен пристап до информации, ОЛП	/		Одржани едукативни средби со лицата со попреченост Извештај за утврдена потреба за измена на законот

	5.1.4. Измена и дополнување на Законот за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги и негово усогласување со Директивата на ЕУ за аудиовизуелни медиумски услуги	2023 - 2023	МИОА, во соработка со АВМУ	/	Буџет на РСМ, ИПА	Зголемен број на програмите на радиодифузерите со достапни содржини за сите граѓани.
	5.1.5. Веб страните на институциите, да бидат пристапни и за лицата со интелектуална попреченост преку воведување на лесно читлив формат (easy-to-read кој веќе се користи насекаде низ Европа, пример https://european-union.europa.eu/easy-read_en)	2023 - 2030	МИОА	/		Број на веб страни кои се лесно достапни за лицата со интелектуална попреченост
	5.1.6. Воведување на аудио опис на веб страните на најважните услуги кои институциите ги нудат, кои ќе бидат особено корисни за слепи и слабовиди лица	2023 - 2030	МИОА во соработка со Агенција за аудио и аудиовизуелни услуги	/		Број на веб страни кои имаат аудио опис на услугите кои ги нудат
	5.1.7. Воведување на видео содржини со вклучен титл и/или толкување на знаковен јазик, на веб страните на институциите од јавниот сектор што е особено важно за глуви лица.	2023 - 2030	МИОА во соработка со Агенција за аудио и аудиовизуелни услуги	/		Број на веб страни кои содржат видео со вклучен титл и/или толкување на знаковен јазик

ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 2: ЕДНАКВОСТ, ПРИСТАП ДО ПРАВДА И АКТИВНО УЧЕСТВО ВО ПОЛИТИЧКИОТ И ЈАВНИОТ ЖИВОТ

Општа цел		Лицата со попреченост самостојно одлучуваат, ги уживаат своите права на еднаква основа со другите и активно учествуваат во сите сфери на општествениот живот Показател на ефект: Бројот на лицата со попреченост коишто сметаат дека имаат еднакви можности како останатите граѓани е зголемен за %				
Посебна цел 1: Лицата со попреченост имаат знаења и вештини за концептот за еднаквост и недискриминација Показател на исход: % од лицата со попреченост знаат како да се заштитат од дискриминација						
Мерка 1	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
1.1 Зајакнување на капацитетите на лицата со попреченост и нивните претставнички организации	1.1.1 Организирање континуирани обуки за ОЛП, на национално и локално ниво, наменети за зајакнување на капацитети и усвојување на пристапот на човекови права, недискриминација и еднаквост	2023 -2026	НКТ за КПЛП, КЗСД, ОЛП, Меѓународни организации,	900 000 мкд	Меѓународни организации	90 претставници на ОЛП (2 обуки годишно x 15 лица x 3 години) Број на организирани обуки Број на лица кои ги посетиле обуките
	1.1.2 Обезбедување финансиска поддршка на ОЛП коишто работат на мониторинг на спроведувањето на КПЛП и поддршка за нивно учество во телата на ОН	2023-2026	Мониторинг тело за следење на КПЛП, КЗСД, ОЛП, Меѓународни организации	1 500 000 мкд 500 000 мкд годишно	Меѓународни организации	Обезбеден годишен буџет за ОЛП преку Механизмот за следење на КПЛП при Народниот правобранител

	1.1.3 Изработување едукативен материјал за правата од КПЛП во пристапни формати и јазици	2023 -2024	НКТ за КПЛП со ресорните министерства, ОЛП	200 000 мкд	ОЛП	Подготвени 4 едукативни материјали (лесно читлив, аудио формат, знаковен јазик, брајово писмо)
	1.1.4 Доследно спроведување на законската рамка и зголемување на финансиските средства коишто се обезбедуваат од игрите на среќа наменети за репрезентативните организации на лица со попреченост	2023-2024	НКТ, МФ, МТСП, НСИОМ	/	/	Годишен буџет зголемен за 20%
	1.1.5 Дополнување на критериумите за финансиска поддршка на програми и проекти од страна на Владата и ЕЛС со воведување на пристапот на човекови права на лица со попреченост	2023-2026	МТСП, ЕЛС	/	/	Воведен дополнителен критериум – организациите да го следат пристапот на човекови права
	1.1.6 Создавање процедури за учество на лицата со попреченост во консултациите, и процесите на одлучување и носење политики на национално и локално ниво	2023 -2026	НКТ, ОЛП	/	/	Воспоставени процедури на национално и на локално ниво
Мерка 2	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребние средства	Извор на финансирање	Показател на резултат

1.2 Зајакнување на капацитетите на јавните и приватните чинители за концептот на еднаквост и недискриминација	1.2.1 Обука за државните службеници за правата на лицата со попреченост, со фокус на недискриминација и еднаквост	2023 -2026	НКТ за КПЛП, КСЗД, ресорните министерства, ОЛП	600 000 мкд	НКТ со меѓународни организации	60 лица (една обука годишно x 20 лица x 3 години) Број на организирани обуки Број на лица кои ги посетиле обуките
	1.2.2 Обука за приватниот сектор за правата на лицата со попреченост, со фокус на недискриминација и еднаквост	2023 -2026	НКТ со Сојуз на стопански комори и со ОЛП, КСЗД	600 000 мкд	Меѓународни организации	60 лица (една обука годишно x 20 лица x 3 години) Број на организирани обуки Број на лица кои ги посетиле обуките
	1.2.3 Изработка на водич за концептот на еднаквост и недискриминација, во различни пристапни формати и јазици	2023 -2026	НКТ, Мониторинг тело за следење на КПЛП, КСЗД, ОЛП	300 000 мкд	КСЗД со меѓународни организации	Изготвен водич во 4 пристапни формати (лесно читлив, аудио формат, знаковен јазик, брајово писмо)
	1.2.4 Изработка на апликација кон бесплатниот телефонски број за итни ситуации – 112	2023- 2026	ЦУК заедно со ОЛП	1 000 000 мкд	ЦУК со меѓународни организации	Овозможена пристапност на бесплатниот број за итни ситуации – 122 за лицата со попреченост
Посебна цел 2: Лицата со попреченост активно учествуваат во политичкиот, јавниот живот и демократските процеси Показател на исход: Секое лице со попреченост има можност да го оствари своето избирачко право						

Мерка 1	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
2.1 Создавање механизми за ефикасно учество на лицата со попреченост во јавниот политичкиот живот	2.1.1 Спроведување кампањи за подигнување на јавната свест за граѓанските и политичките права на лицата со попреченост	2023 – 2026	ДИК, ОЛП	300 000 мкд	ДИК, ОЛП, меѓународни организации	Број на спроведени кампањи
	2.1.2 Осигурување на гласачкото право за сите лица со попреченост коишто престојуваат во институции или вонсемејни форми на живеење	2023 – 2026	ДИК	/	ДИК	Лицата што престојуваат во вонсемејни форми на заштита имаат можност да гласаат
	2.1.3 Спроведување активности на терен за едукација и информираност на лицата со попреченост за избирачко право, вклучувајќи ги и лицата коишто престојуваат во институции или вонсемејни форми на живеење	2023 - 2026	ДИК, ОЛП	300 000 мкд	ДИК, ОЛП	Лицата со попреченост се едуцирани и информирани за своите избирачки права
	2.1.4 Зајакнување на капацитетите на чинителите во изборниот процес преку востановување на системски годишни обуки за КПЛП	2023-2026	ДИК, ОЛП	900 000 мкд	ДИК, ОЛП, Меѓународни организации	90 претставници (2 обуки годишно x 15 лица x 3 години) Број на организирани обуки Број на лица кои ги посетиле обуките
	2.1.5 Зајакнување на капацитетите на ДИК за остварување на правото на политичко учество на лицата со попреченост	2023-2024	ДИК, ОЛП	900 000 мкд	ДИК, ОЛП, Меѓународни организации	90 претставници на ДИК и ОИК (2 обуки годишно x 15 лица x 3 години)

						Број на организирани обуки Број на лица кои ги посетиле обуките
	2.1.6 Воведување обврска за задолжителна евиденција на излезноста на лицата со попреченост -	2023-2024	ДИК	/	/	
Мерка 2	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
2.2 Обезбедување пристапност на избирачките места и опкружувањето во остварување на пасивното и активното избирачко право	2.2.1 Измена на упатството за гласање за болни немоќни лица	2023	ДИК	/	/	Донесени измени на Упатството за гласање на болни и немоќни лица при што се исклучени лицата со попреченост
	2.2.2 Отстранување на бариерите и обезбедување пристапни места за остварување на правото на глас	2023-2026	МОН, ДИК со ОЛП, ЕЛС, Меѓународн и Организаци и	30 000 000 мкд (по 5 000 еур по училиште)	Влада и МОН ДИК	90 реновирани училишта (во рамки на програма на Влада) со подобрена пристапност за остварување на право на глас Број на реновирани училишта Број на алтернативни

						гласачки места по претходна пријава
	2.2.3 Изработка на пристапни материјали и обезбедување информации во пристапни формати за остварување на избирачкото право	2023 - 2024	ДИК со ОЛП, Меѓународн и Организаци и	300 000 мкд	ДИК	Адаптирани информативни материјали во 4 пристапни формати (лесно читлив, аудио формат, знаковен јазик, брајово писмо)
Посебна цел 3: Лицата со попреченост имаат еднаков пристап до правда, информиран избор и поддржано одлучување за независен живот во заедницата						
Показател на исход: Воспоставени сервиси и програми во заедницата за носење информиран избор и поддржано донесување одлуки						
Мерка 1	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
3.1 Обезбедување на информации во пристапен формат за лицата со попреченост	3.1.1 Обезбедување физичка пристапност на објектите во правосудниот систем	2023 -2030	МП, ОЛП Меѓународн и организаци и	30 000 000 мкд	Буџет на РСМ, меѓународни организации	90 пристапни објекти на правосудниот систем Број на пристапни објекти
	3.1.2 Обезбедување информации и материјали во пристапни формати за постапките и процедурите за покренување различни правни лекови за заштита на индивидуалните и колективните права на лицата со попреченост	2023 -2026	МП, ОЛП, ЈО, Судски Совет, ЕЛС, ГО, ОЛП, Меѓународн и организаци и	300 000 мкд	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Адаптирани информативни материјали во 4 пристапни формати (лесно читлив, аудио формат, знаковен јазик, брајово писмо)

Мерка 2	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
3.2 Развивање на сервиси во заедницата за носење информиран избор и поддржано донесување одлуки	3.2.1.Анализа на постојната законска рамка на РСМ и компаративен преглед на добри практики од регионот со препораки за измена на законските одредби за одземање и ограничување на деловната способност, старателство и продолжено родителско право во согласност со КПЛПП	2023 - 2026	МП, ОЛП и меѓународни организации, Мониторинг тело при НП	300 000 мкд	Меѓународни организации	Подготвена анализа со препораки
<p>Посебна цел 4: Зајакнати механизми за имплементација и мониторинг на КПЛП со активно вклучување на лицата со попреченост и нивните организации</p> <p>Показател на исход: НКТ за имплементација на КПЛП и Механизмот за следење на имплементацијата на КПЛП располагаат со ресурси и имаат клучна улога во спроведувањето на Националната стратегија за правата на лицата со попреченост</p>						
Мерка 1	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
4.1 Зајакнување на капацитетите на НКТ за имплементација на КПЛП	4.1.1 Воспоставување на Секретаријат на НКТ со цел подобрување на административно -техничка работа	2023-2024	Канцеларија на претседател на Влада, НКТ	Ангажирање на три лица вработени во Генералниот Секретаријат на Влада	Генерален Секретаријат на Влада	Воспоставен Секретаријат за НКТ со вклучување на нови три лица

	4.1.2 Обезбедување на годишен буџет за активности на НКТ	2024	Канцеларија на претседател на Влада, НКТ	1 000 000 мкд	Генерален Секретаријат на Влада	Обезбеден буџет Подобро функционирање и капацитет за спроведување на активности од годишната програма на НКТ
	4.1.3 Спроведување на анкети за перцепциите на лицата со попреченост	2023 и 2026	НКТ, ОЛП	1 200 000 мкд	Донатори	Извештај од анкета Извештај за напредокот во спроведувањето на Стратегијата
	4.1.4 Креирање на веб страна на НКТ во пристапна форма	2023	Канцеларија на претседател на Влада, НКТ	100 000 мкд	Канцеларија на претседател на Влада, Генерален Секретаријат на Влада	Изработена веб страна Веб страната е редовно ажурирана
	4.1.4 Вклучување на поголем број лица со попреченост, други организации и институции во работата на НКТ, во секоја од приоритетните области	2023-2026	НКТ	/	/	Аналитички пристап во спроведувањето на Стратегијата, одржување на врските помеѓу различните институции вклучени во подготовката на стратегијата
	4.1.5 Зајакнување на членовите на НКТ за обезбедување квалитет и континуитет	2023 - 2026	НКТ, Канцеларија на претседател	/	/	Дополнет деловник за работа на НКТ со критериуми за влез

			на Влада на РСМ, министерства			и задржување на членовите на НКТ Воведување интерактивен пристап во работата на НКТ
	4.1.6 Вклучување на Државните секретари во следењето на Стратегијата	2023-2026	НКТ	/	/	Број на одржани седници на НКТ, на кои што сее вклучени државни секретари на одредени министерства
Мерка 2	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
4.2 Зајакнување на капацитетите на Механизмот за следење на имплементацијата на КПЛП	4.2.1 Усогласување на постоечките механизми за мониторинг на КПЛП со одредбите од КПЛП за да се осигура техничка, материјална и финансиска независност	2023- 2024	НП, КСЗД и ОЛП	Процена на потребни средства да направи НП и КЗСД	Буџет на РСМ Народен правобранител КЗСД	Промена на статус на механизмите Обезбеден буџет Обезбедени човекови ресурси
	4.2.2 Зајакнување и зголемување на човечките ресурси на мониторинг телото со застапеност и вклученост на лицата со попреченост	2023- 2024	НП и ОЛП	Процена на потребни средства да направи НП	Буџет на РСМ Народен правобранител	Обезбедени човекови ресурси со вклучување на лица со попреченост
	4.2.3 Унапредување на соработката на КСЗД и ОЛП за заштита на лицата со попреченост од дискриминација	2023 – 2026	КСЗД, ОЛП, НП	/	/	Одржани минимум три работни средби годишно

	4.2.4 Унапредување на соработката на НП и ОЛП за заштита на правата на лицата со попреченост	2023 – 2026	НП, ОЛП	/	/	Одржани минимум три работни средби годишно
	4.2.5 Воведување обврска за следење на бројот на претставки за дискриминација врз основа на попреченост како сразмерен дел од вкупниот број претставки,	2023- 2024	Мониторинг за КПЛП КСЗД, НП	/	/	НП и КЗД водат евиденција за број на претставки
	4.2.6 Задолжително објавување на информациите за случаи на дискриминација врз основа на попреченост	2023- 2024	Мониторинг за КПЛП НП, КСЗД, ОЛП	/	/	НП и КССЗД објавуваат информации за случаи на дискриминација Судот исто така објавува информации
	4.2.7 Изработка на материјали и водичи за заштита од дискриминација	2023 -2026	Мониторинг тело за следење на КПЛП, КСЗД, ОЛП	300 000 мкд	Мониторинг тело за следење на КПЛП, КСЗД, ОЛП	Подготвен материјал во 4 пристапни формати (лесно читлив, аудио формат, знаковен јазик, брајово писмо)
	4.2.8 Воспоставување соработка и вмрежување за заедничко дејствување на КСЗД и Мониторинг телото за следење на КПЛП	2023- 2024	Мониторинг за КПЛП НП, КСЗД, ОЛП	/	/	Склучен меморандум за соработка Одржани минимум 4 координации годишно меѓу двете институции
Посебна цел 5: Лицата со попреченост се заштитени од сите облици на насилство, злоупотреба, запоставување и експлоатација Показател на исход: Лицата со попреченост имаат пристап до 30 нови услуги за заштита, како и поддршка во случај на насилство						

Мерка 1	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
5.1 Обезбедување информации и родово и возрастено сензитивна помош и поддршка за сите облици на заштита од експлоатација, насилство и злоупотреба	5.1.1 Изработка на материјали во пристапни формати и јазици за лицата со попреченост за достапните услуги за заштита од различни форми на експлоатација, насилство и злоупотреба	2023 - 2025	МТСП, во соработка со МЗ, ЕЛС, ОЛП, Даватели на услуги, МВР, ЦСР, ЈО,	300 000 мкд	МТСП	Подготвен материјал во 4 пристапни формати (лесно читлив, аудио формат, знаковен јазик, брајово писмо)
	5.1.2 Спроведување програми за едукација и поддршка на семејствата на лица со попреченост, во поглед на семејното насилство, особено врз децата и жените со попреченост	2023 – 2026	МТСП во соработка со МЗ, ЕЛСОЛП, Даватели на услуги, МВР, ЦСР, ЈО, МП, КСЗД, НП, Мониторинг тело за КПЛП	15 000 000 мкд за сервиси за семејно насилство, кои вклучуваат и вакви програми	МТСП	Број на опфатени лица со попреченост во сервиси за семејно насилство
	5.1.3 Изработка и спроведување на програми за ресоцијализација на лицата со попреченост жртви на насилство, злоупотреба, експлоатација	2023-2026	МТСП во соработка со , МЗ, ЕЛС, ОЛП, Даватели на услуги, МВР, ЦСР, ЈО,	1 500 000 мкд 500 000 мкд на годишно ниво	МТСП	Лицата со попреченост кои се жртви на насилство имаат можност за соодветна рехабилитација Пилотирање на развиените програми во 3

						општини во период 2023 - 2025
	5.1.4 Подобрување на механизмите за поплаки, препознавање и пријавување на насилство за лицата сместени во институционалните форми на згрижување, како и лицата сместени во вон-институционалните форми на сместување	2023 – 2026	МТСП и МЗ, ЕЛС, ОЛП, даватели на услуги	/	/	Унапредени механизми кои доведуваат до зголемен број на поднесени и решени поплаки и пријави
Мерка 2	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
5.2 Обезбедување пристапни и достапни сервиси за преживеаните лица на родово базирано и семејно насилство	5.2.1 Обезбедување физичка пристапност на јавните и на приватните установи и услуги за превенција и заштита од насилство и злоупотреба	2023 – 2026	МТСП, ОЛП, даватели на услуги	3 000 000 мкд	МТСП	Подобрена физичка пристапност на 10 сервиси за родово базирано насилство
	5.2.2 Воспоставување механизми за поддршка и олеснување на пријавувањето на насилството од страна на лицата со попреченост на национално и локално ниво	2023 – 2026	МТСП, МЗ, ЕЛС, ОЛП, МВР, ЦСР, ЈО, МП, КСЗД, НП, Мониторинг тело за КПЛП, даватели на услуги	/	/	Унапредување и сензибилизирање на механизми за пријавување на насилство
	5.2.3 Изработка на материјали во пристапни формати и јазици за начинот на заштита од насилство, злоупотреба и експлоатација	2023 – 2026	МТСП, ЕЛС, ОЛП, МВР, ЦСР, ЈО, даватели на услуги	300 000 мкд	МТСП	Подготвен материјал во 4 пристапни формати (лесно читлив, аудио формат,

						знаковен јазик, брајово писмо)
	5.2.4 Усогласување на законската рамка за семејно насилство и насилство врз жени и девојки со КПЛП и изработка на протоколи за постапување со лицата со попреченост – жртви на семејно насилство и насилство врз жени и девојки со попреченост	2023 - 2026	МТСП, МЗ, ЕЛС, ОЛП, МВР, ЦСР, ЈО, МП, КСЗД, НП, Мониторинг тело за КПЛП, даватели на услуги	/	/	Усогласена законска рамка Подготвен протокол
Мерка 3	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
5.3 Зајакнување на капацитетите на професионалците коишто работат на идентификација, пријавување и заштита на преживевани лица на родово базирано/семејно насилство	5.3.1 Организирање редовни годишни обуки за давателите на услуги за РБН и останатите чинители во системот со посебен фокус на насилството врз жените и девојките со попреченост	2023 - 2026	МТСП во соработка со, МЗ, ЕЛС, ОЛП, МВР, ЦСР, ЈО, МП, КСЗД, НП, Мониторинг тело за КПЛП даватели на услуги	600 000 мкд	МТСП	60 лица (1 обука годишно x 3 години x 20 лица) Број на одржани обуки Број на лица кои ги посетиле обуките

	5.3.2 Зајакнување на соработката помеѓу ОЛП и давателите на услуги кои работат со РБН	2023-2026	МТСП, МЗ, ЕЛС, ОЛП, МВР, ЦСР, ЈО, МП, КСЗД, НП, Мониторинг тело за КПЛП даватели на услуги	/	/	Склучени меморандуми за соработка помеѓу ОЛП и РБН сервис мрежени сервис за РБН и ОЛП Одржани минимум 4 координативни состаноци годишно
Поседна цел 6: Лицата со попреченост ги остваруваат своите права во кризни ситуации						
Показател на исход: Системот за заштита и спасување е надграден со протоколи за инклузивна заштита и спасување						
Мерка 1	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
6.1 Обезбедување механизми за заштита на лицата со попреченост во кризни ситуации	6.1.1 Мапирање и унапредување на достапноста и пристапноста на засолништата	2023 - 2025	ЦУК, МВР, ЕЛС, ОЛП	3 000 000 мкд	Буџет на РСМ, ЦУК, Меѓународни организации	Обезбедена пристапност на 5 објекти на засолништа
	6.1.2. Обезбедување пристапни информации и материјали во пристапни формати за заштита во ризични ситуации	2023-2025	ЦУК, ОЛП	300 000 мкд	ЦУК, меѓународни организации	Подготвен материјал во 4 пристапни формати (лесно читлив, аудио формат, знаковен јазик, брајово писмо)
	6.1.3 Анализа на законите и практиките за вонредна состојба и ризици, за обезбедување заштита и сигурност на лицата со попреченост	2023 - 2025	МВР, ЦУК, ЕЛС, ОЛП	/	Меѓународни организации	Изработена анализа

Мерка 2	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
6.2 Зајакнување на капацитетите на службениците за заштита и спасување на национално и локално ниво за постапување со лица со попреченост	6.2.1 Организирање редовни годишни обуки за ЦУК и чинителите во системот на заштита во ризици на национално и локално ниво за обезбедување заштита и сигурност на лицата со попреченост	2023 - 2024	МВР, ЦУК, , ЕЛС, ОЛП	600 000 мкд	ЦУК	60 лица (1 обука годишно x 3 години x 20 лица)
	6.2.2 Изработка на протоколи за постапување со лицата со попреченост во услови на воени конфликти, пожари, вонредни состојби	2023 - 2024	МВР, ЦУК, , ЕЛС, ОЛП	100 000 мкд	ЦУК, ОЛП	Подготвени протоколи
Посебна цел 7: Политиките поврзани со правата на лицата со попреченост се базираат на квалитетни податоци и се обезбедени со соодветен буџет						
Показател на исход: Државата има евиденција и релевантни показатели за лицата со попреченост						
Мерка 1	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
7.1 Воспоставување систем за евиденција и релевантни показатели (сегрегирани податоци) за лицата со попреченост	7.1.1 Ревидирање на постоечките административни/ електронски бази/обрасци на институциите за статистички операции за обезбедување расчленети податоци за лицата со попреченост	2024 -2026	НКТ и ОЛП, ДЗС	/	/	Број на подобрени обрасци и статистички предлози
	7.1.2 Зајакнување на соработката на ДЗС со ОЛП во сите активности на статистички операции	2023 - 2025	ДЗС, ОЛП	/	/	Склучени меморандуми за соработка

						Одржани минимум 2 координативни состаноци годишно
	7.1.3 Обезбедување на податоците, статистичките прегледи и материјалите од ДЗС во пристапен формат и јазици	2023 - 2025	ДЗС, ОЛП	300 000 мкд	ДЗС со меѓународни организации	Адаптирани основни статистички прегледи во 4 пристапни формати (лесно читлив, аудио формат, знаковен јазик, брајово писмо)
Мерка 2	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
7.2 Воведување буџетирање коешто е чувствително на попреченоста (disability sensitive budgeting)	7.2.1. Компаративна анализа со меѓународни искуства за вклучување на активности за унапредување на правата на лицата со попреченост во годишните програми и буџети на институциите на национално и локално ниво, по примерот на спроведување на родово одговорно буџетирање во РСМ	2023 - 2025	МФ, НКТ, ЕЛС, ОЛП	300 000 мкд	Меѓународни организации	Добиени препораки за воведување на disability sensitive budgeting

ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 3: ПРИСТАП ДО ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА

Општа цел		Здравствена сигурност и пристапност на здравствениот систем				
		Показател на ефект: Бројот на лицата со попреченост коишто сметаат дека здравствените услуги се пристапни и достапни е зголемен за %				
Посебна цел 1: Унапреден здравствен систем на сите нивоа на здравствена заштита за лицата со попреченост						
Показател на исход: Здравствениот систем обезбедува 30 нови услуги за детекција, рехабилитација и хабилитација низ целата територија на државата						
Мерка 1	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
1.1 Унапредување на системот за рана детска интервенција во здравствената заштита	1.1.1 Зајакнување на превентивните активности за рана детекција на попреченоста	2023 -2026	МЗ, ЈЗУ, ПЗУ		Буџет на РСМ, Меѓународни организации	Зголемен број на превентивни прегледи за рана детекција
	1.1.2 Зајакнување на капацитетите на стручните превентивни тимови (во родилиштата, патронажните служби	2023 -2026	МЗ, ЈЗУ, ФЗОМ, ПЗУ	3 000 000 мкд	Буџет на РСМ, Меѓународни организации	Број на обуки на стручните превентивни тимови Број на лица кои ги посетиле обуките

1.1.3	Набавка и адаптација на медицинска опрема прилагодена за потребите на лицата со попреченост	2023 -2026		55 000 000 мкд (за 3 клинички центри: гинеколошки столови, стоматолошки столови, и мамографија сл.)	Буџет на РСМ, Меѓународни организации	Број и вид на новонабавена адаптирана и прилагодена медицинска опрема за потребите на лицата со попреченост
1.1.4	Ревидирање на Националната листа на неонатални ризик фактори	2023 -2026	МЗ, ФЗО,	/		Издадена е нова ревидирана листа на неонатални ризик фактори
1.1.5	Задолжителен превентивен развоен скрининг	2023 -2025	МЗ, ФЗО, ЈЗУ, ПЗУ	/	Буџет на РСМ, Меѓународни организации	Број на деца кои поминале скрининг
1.1.6	Развој на упатства, протоколи за следење на рана детекција, дијагностика и третман кај децата со попреченост	2023-2026	МЗ, Институт за јавно	/	Буџет на РСМ,	Развиени упатства и протоколи за следење на рана

			здравје, Национален Комитет за безбедно мајчинство		Меѓународни организации	детекција, дијагностика и третман кај децата со попреченост
Мерка 2	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
1.2 Институционално зајакнување на здравствените установи и обезбедување на здравствени услуги за деца и лица со попреченост	1.2.1 Анализа за пристапни здравствени услуги на национално и локални ниво	2023 - 2025	МЗ, ОЛП	1 000 000 мкд	Буџет на РСМ, Меѓународни организации	Изработена анализа за пристапноста на постојните здравствени услуги
	1.2.1 Развој на Моделот за рана интервенција и рехабилитација за деца/лица со попреченост и нивните семејства	2023 – 2025	МЗ, ФЗО	1 000 000 мкд	Буџет на РСМ, Меѓународни организации	Развиен е нов модел за рана детска интервенција Изработен и усвоен план за имплементација на моделот
	1.2.2 Воспоставување на развојни советувалишта за деца и лица со	2023 – 2026	МТСП, МЗ, ФЗО, ЈЗУ	30 000 000 мкд	Буџет на РСМ,	Отворени 3 советувалишта

	попреченост и нивните семејства на територија на целата држава			10 000 000 мкд годишно	Меѓународни организации	годишно (вкупно 9 за трите години)
	1.2.3 Унапредување на системот на Мој термин за давање на услуги од страна на здравствени соработници (специјален едукатор и рехабилитатор, психолог, логопед, социјален работник и др.)	2023 – 2025	МЗ, Мој термин, ФЗО			На системот Мој термин можат да се закажат услуги кај здравствените соработници (специјален едукатор и рехабилитатор, психолог, логопед, социјален работник)
	1.2.4 Унапредување на системот на размена на податоци со електронско вмрежување во мулти секторска соработка на засегнатите страни	2023 – 2025	МЗ, МТСП, ФЗО, ЈЗУ, ПЗУ		Буџет на РСМ, Меѓународни организации	УЕЗ Унапредени електронски услуги
	1.2.5 Изработка информации и материјали во пристапни формати и јазици за здравствени услуги	2023 – 2025	МЗ, ФЗО, ЈЗУ, ПЗУ	1 800 000 мкд 600 000 мкд годишно	Буџет на РСМ, Меѓународни организации	Изработени материјали коишто се пристапни во секоја здравствена установа за лица со попреченост

Мерка 3	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
1.3 Воспоставување систем за континуирана едукација и градење на капацитетите на давателите на здравствени услуги за работа со деца и лица со попреченост и нивните семејства	1.3.0 Подготовка на програма за доедукација на здравствени работници и соработници за работа со деца, лица со попреченост и нивните семејства	2023 – 2027	МЗ, Лекарска комора, ОЛП	150 000 мкд	Буџет на РСМ, Меѓународни организации	Подготвена програма за доедукација
	1.3.1 Доедукација на здравствени работници и соработници од ПЗЗ за работа со деца и лица со попреченост	2023-2027	МЗ, Лекарска Комора	3 000 000 мкд	Буџет на РСМ, Меѓународни организации	Број на обуки за здравствени работници и соработници Број на лица кои ги посетиле обуките
	1.3.2 Доедукација на сите стручни профили од секундарно и терциерно ниво вклучени во дијагностиката, третманот и рехабилитацијата на децата и лица со попреченост	2023-2027	МЗ, ФЗО, ЕЛС, Лекарска Комора, ГО, ОЛП	3 000 000 мкд	Буџет на РСМ, Меѓународни организации	Број на обуки за здравствени работници и соработници Број на лица кои ги посетиле обуките

	1.3.3 Обуки за сензибилизација на здравствени работници и соработници за работа со семејства на деца и лица со попреченост	2023-2027	МЗ, Лекарска Комора, ОЛП	1 800 000 мкд (2000 мкд x 300 годишно за 3 години)	Буџет на РСМ, Меѓународни организации	Број на обуки за здравствени работници и соработници Број на лица кои ги посетиле обуките
	1.3.4 Воведување годишни обуки за семејните лекари и стручните профили од секундарна здравствена заштита за правата на лицата со попреченост, како и за начин на пристап и комуникација со децата и возрасните со попреченост	2023-2027	МЗ, ФЗО, ЕЛС, Лекарска Комора, ГО, ОЛП	1 800 000 мкд (2000 мкд x 300 годишно за 3 години)	Буџет на РСМ, Меѓународни организации	Подготвена содржина на годишни обуки Број на спроведени годишни обуки
Мерка 4	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
1.4 Вклучување на попреченоста во законите и политиките коишто се однесуваат на	1.4.1 Унапредување на законодавната рамка за вонтелесно оплодување за лицата со попреченост	2023 - 2027	МЗ, ФЗО, ОЛП	/	Буџет на РСМ, Меѓународни организации	Законска рамка која озможува вонтелесно оплодување на лица со попреченост / Олеснети постапки за

сексуално, репродуктивно здравје и формирање семејство						вон телесно оплодување
	1.4.2 Зајакнување на капацитетите на лицата со попреченост во врска со формирање на семејство и сексуално и репродуктивно здравје	2023 - 2027	МЗ, Лекарска Комора	900 000 мкд (2000 мкд x 300 годишно за 3 години)	Буџет на РСМ, Меѓународни организации	Развиена програма за обука Развиени програми за советување и поддршка
	1.4.3 Зајакнување на капацитетите на здравствените работници и соработници за унапредување на сексуалното и репродуктивното здравје за формирање на семејство	2023 - 2027	МЗ, Лекарска Комора	900 000 мкд (2000 мкд x 300 годишно за 3 години)	Буџет на РСМ, Меѓународни организации	Број на обуки за здравствени работници и соработници Број на лица кои ги посетиле обуките
	1.4.4 Изработка и објавување на материјалите за начините и можностите за сексуално и репродуктивно здравје и права	2023 - 2027	МЗ, ФЗОМ, ЕЛС, ГО, ОЛП	6 000 000 мкд	Буџет на РСМ, Меѓународни организации	Материјалите за начините и можностите за сексуално и репродуктивно здравје и права се во пристапни форми

Мерка 5	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
1.5 Усогласување на правната рамка со КПЛП, со учество на лицата со попреченост	1.5.1 Усогласување на терминологијата и дефинициите за лицата со попреченост со учество на лицата со попреченост	2023 - 2030	МЗ, ФЗО, ОЛП	/	Не се потребни средства	Број на закони и подзаконски акти во кои е усогласена терминологија и дефиниции за лицата со попреченост
	1.5.2 Зајакнување на инспекциските здравствени служби во надзор алтернативните методи на лекување	2023 - 2025	МЗ, ФЗО, ОЛП	2 000 000 мкд (медиумска кампања)	Буџет на РСМ, Меѓународни организации	Број на извршени инспекциски и здравствени надзори врз лица кои промовираат и организираат алтернативни форми на третмани
	1.5.3 Зголемување на капацитетите на стручните тела за функционална проценка по МКФ во здравствениот систем во државата	2023 - 2024	НКТ за КПЛП, МЗ, ФЗОМ	36 000 000 мкд 20 вработувања *	Буџет на РСМ, Меѓународни организации	Отворени стручни тела за функционална проценка во сите региони во државата

				50.000 = 12.000.000 годишно		(вкупно 10 стручни тела)
	1.5.4 Анализа на постоечката законска здравствена рамка во однос на дискриминаторски политики	2023 - 2026	НКТ за КПЛП, МЗ, ФЗОМ		Буџет на РСМ	Извршена анализа и покрената иницијатива за доусогласување на легислативата
	1.5.5 Подобрување на меѓусекторската соработка	2023 - 2026	НКТ за КПЛП, МЗ, ФЗО, МТСП, ОЛП, МОН, ГО		Буџет на РСМ	Формирана меѓусекторска комисија

Поседна цел 2: Олеснет пристап до здравствените услуги на децата и лицата со попреченост и нивните семејства во здравствениот систем

Показател на исход: Здравствените установи се физички пристапни и обезбедуваат пристапни информациите и услуги

Мерка 1	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
2.1 Воспоставување систем за ефикасна	2.1.1 Градење на капацитетите на медијаторите за остварување на права	2023 –2026	МЗ, ОЛП	6 000 000 мкд (18)	Буџет на РСМ, буџет на	По еден медијатор во секој плански регион

пристапност и достапност до здравствените услуги за децата и лицата со попреченост и нивните семејства на сите нивоа на здравствена заштита	од здравствена заштита и осигурување од страна на лицата попреченост и нивните организации			000 по лице месечно)	локална самоуправа, Меѓународни организации	Изработени материјали
	2.1.2 Зајакнување на капацитетите на државната и локалните комисии за заштита на првата на пациентите и воспоставување на механизам за ефикасна меѓусебна координација и соработка	2023 –2026	МЗ, ЕЛС, Град Скопје, ЗЕЛС	1 800 000 мкд 300 000 мкд годишно	Буџет на РСМ, буџет на локална самоуправа, Меѓународни организации	Зајакнати капацитетите на државната и локалните комисии
	2.1.3 Промена на легислативата за обезбедена пристапност на здравствените установи за лицата со попреченост како задолжителна обврска за добивање на дозвола за работа на здравствената установа	2023 –2026	МЗ, ЈЗУ, ПЗУ	/	/	Променета легислатива со цел обезбедена пристапност на здравствените установи за лицата со попреченост
	2.1.4 Подобрување на пристапноста на здравствените установи-физичка пристапност, пристапност на информациите и услугите на здравствените установи	2023-2025	МЗ со ФЗО, ЕЛС, ОЛП	30 800 000 мкд (50 установи	Буџет на РСМ	Број на здравствени установи кои што се физички пристапни, Број на здравствени установи каде што информациите и

				по 10 000 евр)		услугите се во пристапна форма
	2.1.5 Подобрување на достапноста на медицинските помагала, протетски помагала и слушни помагала за кохлеарна имплементација	2023-2025	Носител ФЗО со МЗ, ОЛП, НКТ за КПЛП		Буџет на ФЗО	Број на обезбедени медицински помагала и нивно одржување согласно потребите на лицата
	2.1.6 Ослободување од плаќање на партиципација без ограничување на возраста (над 26 годишна возраст) на лицата со попреченост	2023	МЗ, МТСП, ФЗО	/	/	Изменета легислатива Лицата со попреченост над 26 се ослободени од партиципација
	2.1.7 Изменување на регулативата за овозможување на правото за користење на придружник при хоспитализација	2024	МЗ, ФЗО	/	/	Изменета регулатива Лицата со попреченост имаат право на придружник при хоспитализација
Мерка 2	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат

2.2. Воспоставување услуга за поддршка во донесување информирана согласност на лицата со попреченост во здравствениот систем	2.2.1 Избор на соодветни и добри практики за спроведување на правото за поддржано донесување одлуки	2024-2029	МЗ со ФЗО, МП, КСЗД, ОЛП	/	Буџет на РСМ, Меѓународни организации	Утврден модел за добри практики за спроведување на правото за поддржано донесување на одлуки во здравствениот сектор
	2.2.2 Зајакнување на капацитетите на институциите и ГО/ОЛП за остварување на правото за поддржано и информирано донесување на одлуки во врска со здравјето на лицата со попреченост	2024-2028	МЗ, ФЗО, ОЛП, ГО	600 000 мкд	Буџет на РСМ, Меѓународни организации	Број на одржани обуки Број на лица кои ги поминале обуките

Посебна цел 3: Лицата со попреченост имаат пристап до современа асистивна технологија, ортопедски помагала, лекови во здравствениот систем и медицинска и физикална рехабилитација

Показател на исход: Лицата со попреченост имаат пристап до помагалата и лековите коишто им се потребни

Мерка 1	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
---------	------------	--------------------------	--------------------	-------------------------------	----------------------	-----------------------

3.1. Обезбедена достапност до современа асистивна технологија, ортопедски помагала , лекови во здравствениот систем	3.1.1 Усогласување на постапките за користење на ортопедски помагала, други помагала и асистивна технологија	2023-2030	МЗ, ФЗО, ПИОМ		Буџет на РСМ	Донесени усогласени општи акти и критериуми Усогласување на цените на ортопедските помагала со светските стандарди
	3.1.2 Проширување на списокот на ортопедски и други помагала на товар на ФЗО	2023- 2026	МЗ, ФЗО, Малмед		Буџет на РСМ	Број на нови ортопедски и други помагала на товар на ФЗО
	3.1.3 Стандардизирање на квалитетот на ортопедските и други помагала	2023 – 2026	МЗ, ФЗО, Малмед, Институт за стандардизација		Буџет на РСМ	Донесени општи акти за стандардизирање и унапредување
	3.1.4 Унифицирање на шифрите од списокот на ортопедски и други помагала помеѓу институциите	2023 – 2025	МЗ, ФЗО, Малмед, ОЛП		Буџет на РСМ	Унифицирани шифри од списокот на ортопедски и други помагала помеѓу институциите

	3.1.5 Ажурирање на т.н. „позитивна листа“ на лекови коишто паѓаат на товар на ФЗО согласно на потребите на лицата со попреченост	2023 – 2026	МЗ, ФЗО, Малмед		Буџет на РСМ	Број на нови лекови кои се наоѓаат на „позитивна листа“ на лекови коишто паѓаат на товар на ФЗО
	3.1.6 Унапредување на легислативата за правото на користење на медицинска рехабилитација за лицата со попреченост без ограничувања на возрастна граница, состојба на попреченост, временска рамка на користење како и уредување на правото на придружник	2023 – 2025	МЗ, ФЗО, Малмед, ОЛП		Буџет на РСМ	Донесени измени и дополнувања на Законот за здравствено осигурување и подзаконските акти
	3.1.7 Зголемување на бројот на специјализиран кадар во рамки на центрите за рехабилитација и хабилитација	2023 – 2026	МЗ, ФЗО	6 000 000 мкд (За 3 регионални центри)	Буџет на РСМ	Број на нови вработувања
	3.1.8 Обезбедување на субвенции од страна на државата за иновативна и асистивна технологија и ортопедски помагала и друга опрема	2023 – 2025	МЗ, ФЗО, Малмед, ОЛП	10 500 000 мкд	Буџет на РСМ	Број на доделени државни субвенции Број на лица кои ја искористиле можноста

				3 500 000 мкд годишно		
	3.1.9 Воведување на сертифицирани обуки за стручните лица кои работат на медицинска рехабилитација со лицата со попреченост	2023 – 2025	МЗ, ФЗО, ЕЛС, ОЛП	5 400 000 мкд 1 800 000 мкд годишно	Буџет на РСМ	Број на реализирани обуки Број на лица кои ги поминале обуките
Мерка 2	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
3.2 Обезбедување поширока достапност на услуги од медицинска и физикална рехабилитација за лицата со попреченост	3.2.1 Анализа и мапирање на постоечките капацитети на рехабилитационските центри за медицинска и физикална рехабилитација на локално ниво	2023 – 2024	МТСП, МЗ, ФЗО, ЕЛС, ОЛП	600 000 мкд	Буџет на РСМ, Меѓународни организации	Подготвена анализа и мапа
	3.2.2 Обезбедување достапни услуги за медицинска и физикална рехабилитација на локално ниво	2023 – 2028	МТСП, МЗ, ФЗО, ЕЛС, ОЛП	6 000 000 мкд	Буџет на РСМ, буџет на локална самоуправа,	Број на услуги кои се достапни на локално ниво

				2 000 000 мкд годишно	меѓународни организации	Број на нови услуги кои се отворени на локални ниво
--	--	--	--	-----------------------------	----------------------------	---

ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 4: ДЕТСКА, СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА И НЕЗАВИСНО ЖИВЕЕЊЕ

Општа цел		Зголемена покриеност и пристап до квалитетни услуги за децата и лицата со попреченост и нивните семејства кон независен живот и соодветен стандард на живеење				
		Показател на ефект: Бројот на лицата со попреченост коишто сметаат дека имаат пристап до квалитетни социјални услуги е зголемен за %				
Поседна цел 1: Подобен квалитет, опфат и услуги во предучилишните установи за згрижување и воспитание за деца						
Показател на исход: Бројот на деца со попреченост во предучилишните установи е зголемен за %						
Мерка 1	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребните средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
1.1 Зголемување на опфатот на деца со попреченост во предучилишните установи	1.1.1 Ревидирање на Програмата за рано учење и развој за деца со попреченост и нејзино вклучување во Програмата за рано учење и развој	2023-2024	МТСП, БРО	Нема фискални импликации	/	Ревидирана програма за рано учење и развој која ќе опфаќа и делови од програмата за рано учење и развој за деца со попреченост
	1.1.2 Ревидирање на општи и интерни акти на предучилишните установи за овозможување инклузија на деца со попреченост	2023 - 2024	МТСП	Нема фискални импликации	/	Ревидирани и изменети интерни акти на предучилишни установи кои

						овозможуваат инклузија на деца со попреченост
	1.1.3 Изградба и/или адаптација на предучилишни установи согласно стандардите за пристапност	2023-2028	МТСП	432 005 000 мкд буџетски средства 132 005 000 мкд во 2023 150 000 000 мкд во 2024 150 000 000 мкд во 2025 Заем од Светска Банка: 224 084 964 мкд 111 714 000 мкд во 2023	Буџет на РСМ, локална самоуправа, меѓународни организации,	Сите проектни документации ја имаат вклучено пристапноста која е задолжителен услов за финансирање Број на изградени/адаптир ани градинки

				112 370 964 мкд во 2024		
	1.1.4 Опременување на постојни капацитети на предучилишни установи со соодветна опрема и алатки (дидактички материјали) за работа со деца со попреченост	2023 - 2026	МТСП	60 000 000 мкд	Меѓународни организации	Сите (најголем број на) градинки се опремени со соодветна опрема и дидактички материјали за работа со деца со попреченост
	1.1.5 Подобрување на процесот на водење досие за секое дете со попреченост од предучилишните и пренос на досието во основното образование	2023 – 2026	МТСП, МОН, ЈЗУ	6 000 000 мкд	Буџет на РСМ, Меѓународни организации	Поврзување на документите од предучилишните установи со училиштата
	1.1.6 Изработка на материјали\информации за работата на предучилишните установи во пристапни формати	2023 – 2028	МТСП, ЕЛС	200 000 мкд	Буџет на РСМ, Меѓународни организации	Во секоја градинка има пристапни материјали и информации
	1.1.7 Афирмативни мерки за зголемување на бројот на децата со попреченост во предучилишните установи, сензибилизирање на општините, ослободување од партиципација	2023-2026	МТСП, ЕЛС	30 000 000 мкд	Буџет на РСМ, Меѓународни организации	Број на поддржани деца

Мерка 2	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
Обезбедување алтернативни форми за згрижување на деца од предучилишна возраст,	1.2.1 Поттикнување на мерки за отворање на алтернативни форми (воведување на активни мерки за вработување)	2023 – 2026	МТСП	32 400 000 мќд 30 * 30 000 мќд месечно * 12 месеци * 3 години	Буџет на РСМ, Меѓународни организации	Отворени над 30 алтернативни форми за згрижување на деца од предучилишна возраст
	1.2.2 Зајакнување на соработката со општините каде што нема детски градинки за развој на алтернативни форми за згрижување	2023 – 2026	МТСП	30 000 000 мќд	Буџет на РСМ, Меѓународни организации	Остварена соработка со општините и зголемен број на алтернативни форми за згрижување
	1.2.3 Зајакнување на родителските вештини за попреченоста	2023 -2026	МТСП, МОН, ЦСР	400 000 мќд	Буџет на РСМ, Меѓународни организации	Реализирани обуки преку кои родителите/старателите ја запознаваат состојбата на попреченост кај

				100 000 мкд * 4 години		детето, учат како да работат со детето во домашни услови, итн.
	1.2.4 Креирање на центри за поддршка на семејства со деца/лица со попреченост (по плански региони)	2023- 2026	МТСП, ЦСР	17 280 000 мкд 60 000 мкд. * 8 плански региони * 12 мес. * 3 год.	Буџет на РСМ, Меѓународни организации	Во сите плански региони постојат центри кои нудат психолошка и мотивациска поддршка за родителите, следење на семејството и упатување.
Мерка 3	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
1.3 Зајакнување на вештините и компетенциите на персоналот во предучилишните установи за работа	1.3.1 Зајакнување на капацитетите и доекипирање на инклузивните тимови во предучилишните установи	2023-2024	МФ, МТСП	125 620 665 мкд за три години за 50 вработува ња	Буџет на РСМ	70% од предучилишните установи имаат инклузивни тимови

со деца со попреченост	1.3.2 Годишни обуки за стручниот и професионалниот кадар во предучилишните установи за работа со деца со попреченост и нивните семејства	2023-2026	МТСП, БРО	3 000 000 мкд	Меѓународни организации	Стручниот и професионалниот кадар поседуваат вештини и знаења и ги применуваат при работата со децата со попреченост и нивните семејства
	1.3.3 Обуки за инклузивно предучилишно образование за зајакнување на Инспекцискиот надзор за примена на пристапот за човекови права кон децата со попреченост вклучени во предучилишно образование	2023-2026	МТСП	3 000 000 мкд	Меѓународни организации	Инспекторите поседуваат вештини и ги применуваат во надзорот во градинките
	1.3.4 Изработка на водич за мониторинг на предучилишните установи во соработка со ОЛП со востановени индикатори за квалитет на услугата	2023 - 2026	МТСП, МОН	518 000 мкд	Меѓународни организации	Развиени стандарди за квалитет на работа на предучилишните установи
	1.3.5 Воведување програми за изучување на ориентација во простор, знаковен јазик, асистивна технологија за децата со различна состојба на попреченост во предучилишните установи	2023-2026	МОН, МТСП	1 000 000 мкд за 4 години	Буџет на РСМ, буџет на локална самоуправа,	Развиена и воведена програма за изучување на ориентација во простор, знаковен јазик, асистивна

					меѓународни организации	технологија за децата со различна состојба на попреченост во предучилишните установи
	1.3.6 Механизам за рана детска идентификација во предучилишното воспитание	2023-2026	МТСП, МЗ	25 000 000 мкд	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Функционален систем на рана детска идентификација и упатување во предучилишните установи
	1.3.7 Обука на стручен персонал за рана детска идентификација	2023 -2026	МТСП, МЗ, ЗСД, ЈУЗ		Буџет на РСМ, меѓународни организации	Најголем дел од вработените во предучилишните установи, ЦСР и здравствени домови препознаваат и упатуваат децата со попреченост во

						соодветна услуга
	1.3.8 Механизам за следење и упатување на деца со попреченост	2023 - 2026	МТСП, МЗ		Буџет на РСМ, меѓународни организации	Функционален систем на следење и упатување на деца со попреченост

Посебна цел 2: Унапредени социјални услуги за децата и лицата со попреченост во заедницата						
Показател на исход: Бројот на социјални услуги на локално ниво е зголемен за %						
Мерка 1	Активности	Период на започнување и завршување	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
2.1 Зајакнување на капацитетите на постоечките лиценцирани даватели на социјални услуги	2.1.1 Вклучување на модул за правата на лица со попреченост и одредбите од КПЛП во системот на акредитирани програми за обука коишто ги спроведува ЗСД преку тренинг центарот за поддршка на професионалците во областа на социјалната заштита	2023 - 2026	МТСП, ЗСД	100 000 мкд	Меѓународни донатори	Подготвен модул за правата на лица со попреченост и одредбите од КПЛП во системот на акредитирани програми за обука коишто ги спроведува ЗСД

						преку тренинг центарот за поддршка на професионалците во областа на социјалната заштита
	2.1.2 Вклученост на лицата со попреченост како обучувачи и дел од тимовите на обучувачи во тренинг центарот	2023 - 2026	МТСП, ЗСД, ОЛП	300 000 мкд 100 000 мкд годишно	ЗСД	Број на вклучени лица со попреченост како обучувачи
	2.1.3 Развој на мрежата на даватели на услуги на локално ниво со опремени пристапни и достапни простории согласно потребите на детето/лицето со попреченост	2023 - 2026	МТСП	7 500 000 мкд	Буџет на РСМ, Меѓународни организации	Развој на услуги во 12 општини во РСМ
Мерка 2	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
	2.2.1 Развој на индикатори за квалитет на испорачана услуга со кои се опфатени и	2023-2024	МТСП	Нема фискални		Развиени индикатори за

2.2 Воспоставување на систем за мониторинг и оценка на квалитетот на испорака на социјалните услуги	пристапност и достапност на услугите за лицата со попреченост			импликаци и		квалитет на испорачани услуги
	2.2.2 Обуки за инспекциските служби во социјалната заштита за пристапот на човекови права при обезбедувањето на социјални услуги	2023 – 2026	МТСП	1.000.000	Меѓународни организации	Инспекторите имаат развиени вештини и ги применуваат во надзорот за социјални услуги
	2.2.3 Воспоставување механизам за соработка и заедничко делување во инспекциските надзори помеѓу инспекциските служби, репрезентативните организации на лица со попреченост и/или лица-поединци со попреченост	2023 – 2026	МТСП	Нема фискални импликаци и	/	ОЛП и инспекциските служби активно делуваат во остварување на правата на лицата со попреченост
	2.2.4 Подготовка на документи за мониторинг (чек листи, прашалници, документи за известувања, извештаи)	2023 – 2026	МТСП		Меѓународни организации	Изготвени документи за следење на социјалните услуги
	2.2.5 Упатство за учество на лицата со попреченост и ОЛП во вршење на мониторингот	2023 – 2026	МТСП	Нема фискални импликаци и		Изготвено упатство за вршење на мониторинг
	2.2.6 Воспоставување на систем за мониторинг и евалуација на	2023-2024	МТСП, ЕЛС	Нема фискални	/	Воспоставен систем на мониторинг и евалуација и

	спроведувањето на социјалните услуги од страна на општините			импликаци и		зајакнат квалитет на испораката на социјалните услуги во општината
Мерка 3	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
2.3 Развивање нови социјални услуги на локално ниво	2.3.1 Обезбедување на услуги за живеење со поддршка за лицата со попреченост на локално ниво	2023 - 2026	МТСП	276 000 000 мкд 92 000 000 мкд годишно	МТСП	Зголемен број на лица кои користат услуги за живеење со поддршка
	2.3.2 Развивање на концепт за peer to peer услугата, самозастапување и услуга за врсничка поддршка на локално и национално ниво	2023 - 2026	МТСП ОЛП	200 000 мкд	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Развиен концепт за peer to peer услугата за врсничка поддршка на локално и национално ниво
	2.3.3 Реорганизација на дневните центри и развој на програма за работно оспособување на деца и млади со попреченост во дневните центри	2023 - 2026	МТСП ЗСД	1 000 000 мкд	Меѓународни организации	Современа програма за работа на Дневните центри

			ОЛП Стопански Комори			Обучени и работоспособни млади лица со попреченост
	2.3.4 Воведување на сервиси за поддршка на родители на деца со попреченост	2023 - 2026	МТСП УНИЦЕФ МКФ	3 000 000 мкд	Буџет на РСМ	Број на сервиси за поддршка на родители на деца со попреченост
Мерка 4	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
2.4 Воведување комбинирани социјално-здравствени услуги	2.4.1 Развој на стандарди за здравствено социјални услуги за лица со комплексни состојби		МТСП, МЗ	200 000 мкд	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Изработени стандарди за здравствено социјални услуги
	2.4.2 Зајакнување на мобилните служби за обезбедување и поддршка на социјални и здравствени услуги за лицата со попреченост и семејствата на деца со попреченост на национално и локално ниво	2023 - 2026	МТСП, МЗ, ЈЗУ	10 000 000 мкд	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Функционални мобилни служби за обезбедување и поддршка на социјални и здравствени услуги
Мерка 5	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на	Извор на финансирање	Показател на резултат

				потребни средства		
2.5 Подобрување на законската рамка и подзаконските акти за обезбедување на услугите на национално и локално ниво	2.5.1 Воспоставување унифициран систем на утврдување попреченост	2023-2026	МТСП	6 000 000 мкд	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Современ систем за утврдување на попреченоста, операционализиран преку Централно координативно тело
	2.5.2 Усогласување на подзаконските акти за социјалните услуги согласно новиот систем на проценка по МКФ	2023-2024	МТСП	нема фискални импликации	/	Усогласени подзаконски акти за социјалните услуги
	2.5.3 Развој на нови и ревидирање на постоечките законски рамки за лица со попреченост	2023-2026	МТСП	нема фискални импликации	/	Сите подзаконски акти се ревидирани и во согласност со законски поставените услови
	2.5.4 Анализа на законската рамка во однос на возрасната граница 18/26 год. за остварување на правата на лицата со попреченост	2023-2024	МТСП	нема фискални импликации	/	Анализирана законска рамка во однос на возрасната граница

	2.5.6 Унапредување на стандардите за услуги со воспоставување на системите за квалитет на испорака на услугите од страна на јавните и приватните даватели на услуга			200 000 мкд	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Применлив систем за оцена на квалитет за социјалните услуги
	2.5.7 Олеснување на процедурите за остварување на правото на социјална заштита	2023-2024	МТСП	нема фискални импликации	/	Дигитализирани и ефикасни процедури за остварување на правата на лицата со попреченост
	2.5.9 Развивање на национален регистар за лица со попреченост	2023-2024	МТСП	16 000 000 мкд	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Развиен регистар за лица со попреченост
Мерка 6	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
2.6 Унапредување на меѓуресорската координација и комуникација на	2.6.1 Воспоставување на соработка помеѓу МТСП и планските региони во делот на развој на социјални услуги	2023-2024	МТСП, Центри за развој на	200 000 мкд	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Развиени и одржливи политики за социјална заштита на планските региони

национално и локално ниво			плански региони			
	2.6.2 Поддршка при развој на локални социјални планови	2023-2026	МТСП	500 000 мкд		Сите општини во РСМ имаат развиено локални социјални планови до 2026

Посебна цел 3:	Правата на социјални парични надоместоци ги следат потребите на корисникот и овозможуваат соодветен животен стандард					
	Показател на исход: Променет модел за остварување на парични надоместоци согласно функционалните потреби					
Мерка 1	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
3.1 Подобрување на законската рамка и подзаконските акти за	3.1.1 Унапредување на паричниот надоместок за попреченост согласно состојбата на лицето со попреченост (2023-2024	МТСП	1.000.000 мкд	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Правото на надоместок на попреченост се исплаќа на лицето со попреченост

остварување на правата социјални парични надоместоци	степенување на правото за надоместок со попреченост)					согласно неговата состојба (од најлесна кон најтешка)
	3.1.2 Издвојување на корисниците (лица со попреченост) на правото на туѓа нега и нивно вклучување во користење на правото за попреченост	2023-2024	МТСП	Нема фискални импликаци и	/	Правото на надоместок за помош и нега од друго лице се исплаќа врз основата на здравствената или состојбата на попреченост
	3.1.3 Дигитализација на постапките за остварување на правата на социјални парични надоместоци	2023-2024	МТСП	1 000 000 мкд	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Постапките за остварување на право од социјална заштита се лесно достапни и електронски/дигитални
Мерка 2	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат

3.2 Подобрување на законската рамка и подзаконските акти за остварување на правата од пензиско и инвалидско осигурување	3.2.1 Анализа и ревидирање на законот за ПИОМ со Конвенцијата за правата на лицата со попреченост	2023-2024	МТСП	200 мкд	000	Меѓународни организации	Изготвена функционална анализа на Фондот за пензиско и инвалидско осигурување на Северна Македонија и предлози за негова модернизација
	3.2.2 Поедноставување на постапката за обезбедување на пензија врз основа на состојба на попреченост	2023-2024	МТСП	600 мкд	000	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Дигитализација на постапката за остварување на правата од пензиско и инвалидско осигурување
	3.2.3 Ревидирање на минималниот износ на инвалидската пензија согласно функционалната проценка				600 мкд	000	Буџет на РСМ, меѓународни организации

						надоместокот, односно инвалидската пензија
	3.2.4 Изработка на водичи и материјали во пристапни формати и јазици за остварување на правата од пензиско инвалидско осигурување			200 000 мкд	Меѓународни организации	Достапни и лесно читливи документи и дигитализација на постапката за остварување на правата од пензиско и инвалидско осигурување
Мерка 3	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
3.3 Обезбедување дополнителна поддршка на лицата и семејствата со несоодветен животен стандард	3.3.1 Спроведување редовни периодични анализи за проценка на трошоците за живот на лицата со попреченост		Државен завод за статистика	Нема фискални импликации	/	Достапни периодични анализи за проценка на трошоците за живот на лица со попреченост

за превенција од социјална исклученост	3.3.2 Вклучување на прашањето на попреченост во методологијата за пресметките на потрошувачката кошничка за живот		Сојуз на синдикати	100 000 мкд	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Применлива методологија за пресметка на потрошувачка кошничка за живот со попреченост Опфатени корисници
	3.3.3 Воведување и поддршка на мерки и субвенции за надминување на неповолната положба на лицата со попреченост во услови на економска криза		МФ, МЕ, МТСП	6 000 000 мкд	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Воведени мерки и субвенции за лица со попреченост

Посебна цел 4:	Лицата со попреченост живеат независен и самостоен живот во заедницата					
	Показател на исход: Бројот на корисници на услугите за независен и самостоен живот е зголемен за %					
Мерка 1	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
4.1 Подобрување на условите и квалитетот за	4.1.1 Поддршка на биолошките семејства на лицата со попреченост преку обезбедување сервиси за	2023-2026	МТСП	3 000 000 мкд	Буџет на РСМ,	Најголем број од лицата со попреченост живеат

независен и самостоен живот во заедницата за лицата со попреченост	поддршка во домот на семејството како и за лицето со попреченост				меѓународни организации	во своите домови со своите семејства
	4.1.2. Поддршка на згрижувачките семејства во обезбедување на улогата згрижувач	2023-2026	МТСП, Даватели на услуги	3 000 000 мќд	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Зголемена мрежа на згрижувачки семејства
	4.1.3 Развој и спроведување на програма за семејно советување на семејства со дете-возрасен со попреченост и родители со попреченост	2023-2026	МТСП	200 000 мќд	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Донесена програма за семејно советување
	4.1.4 Зголемување на опфатот на услугата за лична асистенција, преку зголемување на капацитетот за опфат на поголем број лица, како и дополнително проширување на достапноста на услугата за други групи лица со попреченост. Дополнително информирање на лицата со попреченост за бенефитите од услугата	2023-2026	МТСП, Даватели на услуги	10 000 000 мќд	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Социјалната услуга на лична асистенција е достапна и искористена од страна на лицата со попреченост. Лицата со попреченост се информирани за услугата
	4.1.5 Отворање нови современи центри за рехабилитација и хабилитација за осамостојување на лицата со попреченост	2023-2026	МТСП, ЈУ Топанско поле	30 900 000 мќд	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Достапни регионални центри за рехабилитација и хабилитација за

						лицата со погреченост
	4.1.6 Зајакнување на вештините за самостоен живот на лицата коишто се деинституционализирани	2023-2026	МТСП	200 000 мкд	ОЛП	Лицата кои се деинституционализирани користат 12 или 8 часовна поддршка
	4.1.7 Пилотирање на моделот персонализиран буџет за лица кои што се деинституционализирани	2023-2026	МТСП, ОЛП	6 000 000 мкд	ОЛП	До крајот на 2026 година усвоен модел за персонализиран буџет за лица кои се деинституционализирани

ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 5: ПРАВО НА ОБРАЗОВАНИЕ

Општа цел: Инклузивно и квалитетно образование и можности за доживотно учење

Показател на ефект: Бројот на ученици со попреченост коишто завршиле средно образование е зголемен за %

Поседна цел 1: Пристапен и достапен образовен систем

Показател на исход: Спроведени стандарди за инклузивно образование

Мерка 1	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
1.1 Подобрување на пристапноста на образовниот систем	1.1.1 Изготвување водич за соодветно приспособување во воспитно-образовниот процес и on-line промоција	2024 – 2025	МОН, БРО, ЦСОО, ГО	360 000 мкд	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Подготвен водич Број на реализирани промотивни on-line настани и обуки Број на учесници Број на посети и преземања
	1.1.2 Ревидирање на Законот за учебници со обезбедување дигитални учебници во пристапен формат, аудио и Брајови учебници	2024 – 2025	МОН, Педагошка служба, БРО, ЦСОО	Нема фискални импликаци и	/	Подготвена нацрт верзија на Законот

						Број на консултативни средби Финализирани и донесени измени и дополнувања
	1.1.3 Поставување и континуирано ажурирање на електронски верзии на учебниците за основно и средно образование	2023 – 2026	МОН, Педагошка служба	Нема фискални импликаци и	/	Број на поставени електронски верзии на учебници Број на посетители Број на преземања
	1.1.4 Набавка на асистивна технологија и специфични наставни средства и помагала за учениците со попреченост преку основните училишта со ресурсен центар	2023 – 2026	МОН, БРО, ЦСОО,	10 000 000 мкд	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Број на набавени асистивни уреди, средства и помагала Број на опремени основни и средни училишта Број на ученици кои ги

						користат асистивните уреди, средства и помагала Број на обучен кадар Подготвени и донесени планови за одржување
	1.1.5 Изградба на пристапни рампи и адаптирани тоалети во основните и средните училишта	2023 – 2026	МОН – Сектор за инвестиции, локална самоуправа	30 800 000 мкд За 100 училишта по 5000 еур	Буџет на РСМ, ЕЛС, меѓународни организации	Број на изградени пристапни рампи Број на адаптирани тоалети Број на опфатени основни и средни училишта Број на опфатени ученици корисници Подготвени и донесени

						планови за одржување
	1.1.6 Изработка на правилници/упатства за начинот (моделите) на организирање на бесплатниот превоз на учениците со попреченост во основно и средно образование	2024 (6 месеци по донесување на Законот за средно образование)	МОН, локална самоуправа	Нема фискални импликации	/	Број на подготвени правилници/упатства Број на донесени правилници/упатства
	1.1.7 Континуирано обезбедување соодветен бесплатен превоз за учениците со попреченост во основно и средно образование	2024 – 2026	МОН, локална самоуправа	/	/	Планирани и реализирани средства за превоз во основните и во средните училишта Број на опфатени ученици во основното образование Број на опфатени ученици во средното образование

Мерка 2	Активности	Период на започнување и завршување	Водечки институции	Проценка на потребните средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
1.2 Унапредување на достапноста и осигурување на квалитет на образовниот систем	1.2.1 Измена и дополнување на Правилникот за оценување на учениците со попреченост во основното образование	2023	МОН, БРО	Нема фискални импликации	/	Изменет и дополнет Правилник Донесен Правилник и објавен на страницата на МОН и БРО Број на преземања Број на реализирани консултативни средби Изработена педагошка евиденција согласно со ИОП и модифициран а програма

	1.2.2 Изготвување на Правилник за оценување на учениците со попреченост во средното образование	2023	МОН, ЦСОО, БРО	Нема фискални импликации	/	Изработен Правилник Донесен Правилник и објавен на страницата на МОН, БРО, ЦСОО Број на преземања
	1.2.3 Усогласување на електронската со хартиената форма на педагошката евиденција и нивно редирање (можност за бројчано и/или описно оценување во свидетелствата)	2023 – 2024	МОН, БРО, ЦСОО	/	/	Број на усогласени документи (електронски дневник, свидетелства, главни книги)
	1.2.4 Креирање и воведување/пилотирање на систем за собирање податоци за учениците со попреченост преку Електронски систем за административна работа на училиштата (ЕСАРУ)	2023 – 2024	МОН	/	/	Подготвен опис на системот и неговите функционалност и Спроведена тест фаза на системот Реализиран пилот фаза

						Број на опфатени училишта Број на реализирани обуки Број на пилотирани излезни документи и извештаи
	1.2.5 Изготвување упатства за соодветно приспособување на меѓународните тестирања, државно тестирање и испити на учениците со попреченост	2023	ДИЦ	Нема фискални импликации	/	Број на изготвени упатства Број на донесени и објавени упатства Број на преземања
	1.2.6 Изготвување национални стандарди за квалитет на инклузивното образование и инструменти/показатели за мерење на квалитетот.	2024	МОН, БРО, ЦСОО, ДПИ	6 000 000 мкд	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Подготвени и применети стандарди во најмалку 10 основни и 10 средни училишта

						Број на основни и средни училишта со воведени стандарди.
	1.2.7 Ревидирање на индикаторите на ДПИ за квалитетот на работата на училиштата на ДПИ и нивно усогласување со постоечката законска регулатива.	2023 – 2024	МОН, ДПИ	Нема фискални импликации	/	Број на реализирани работни состаноци Број на изработени индикатори Усогласен документ Индикатори за квалитетот на работата на училиштата
	1.2.8 Измена и дополнување на Правилникот за мерила и критериуми за распоредување на средства за државните основни училишта (со вклучување критериуми и за ресурсните центри)	2023	МОН	Нема фискални импликации	/	Подготвени и донесени измени и дополнувања на Правилникот Предвиден и обезбеден буџет за ресурсните центри

	1.2.9 Предвидување буџетска ставка за инклузивно образование во Потпрограмата Средно Образование	2023 – 2024	МОН	Нема фискални импликации	/	Отворање на буџетска ставка
	1.2.10 Адаптација на веб страниците на универзитетите со пристапни стандарди	2024 – 2026	МОН – Сектор за високо образование, УКИМ	300 000 мкд	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Адаптирани веб страници на најмалку 5 универзитети Број на посетители
	1.2.11 Поставување електронска верзија на документите за приемни и семестрални уписи и испити на веб страниците на универзитетите	2023 – 2024	МОН – Сектор за високо образование, УКИМ, ГО	60 000 мкд	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Број на универзитети со поставени електронски документи Број на поставени документи Број на посетители Број на преземања
	1.2.12 Анализа за подобрување на пристапноста на “I know” системот и негово подобрување	2024 – 2026	МОН – Сектор за високо образование, УКИМ, ГО	100 000 мкд	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Подготвена анализа Број на вклучени универзитети

						Број на поставени пристапни содржини за учење, трудови и друг материјал
	1.2.13 Анализа за подобрување на Е-репозиториумот со електронски верзии на трудови и други материјали	2023 – 2026	МОН – Сектор за високо образование, УКИМ, ГО	100 000 мкд	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Подготвена анализа Број на објавени електронски верзии Број на посетители и број на преземања
Мерка 3	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
1.3 Подобрување на инклузивните практики во средното образование	1.3.1 Воведување на образовна асистенција во средните училишта	2024 – 2025	МОН	144 000 000 мкд 48 000 000 мкд годишно 100 асистенти x 40 000 мкд	Буџет на РСМ	Број на ангажирани асистенти Број на ученици кои што користат асистенти

				нето x 12 месеци		
	1.3.2 Изработка на правилници за регулирање на образовната асистенција во средните училишта	2024 – 2025 (6 месеци по донесување на Закон за средно образование)	МОН	Нема фискални импликаци и	/	Број на подготвени и донесени правилници
	1.3.3 Обуки за образовните асистенти во средните училишта	2024	МОН, БРО, ЦССО	60 000 мкд 100 x 2 000 мкд. x 3 дена	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Број и вид на одржани обуки Број на обучени лица
	1.3.4 Изработка и промоција на водич за работа за училишните инклузивни тимови во средното образование	2025 – 2026	МОН, БРО	380 000 мкд	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Подготвен водич Број на реализирани промотивни on-line настани Број на учесници Број на посети и преземања
	1.3.5 Вклучување на инклузијата во Концепција за средното образование	2023 – 2024	МОН, БРО, ЦССО	Нема фискални импликаци и	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Предвидени инклузивни практики во Концепција за

						средно образование
Мерка 4	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
1.4 Унапредување на поддршката на учениците за квалитетна настава и учење	1.4.1 Доекипирање на стручните тимови во основните и средните училишта	2023 – 2026	МОН, локална самоуправа	26 400 000 мкд (50 вработувања)	Буџет на РСМ	Број на вработени специјални едукатори Број на вработени психолози Број на вработени педагози
	1.4.2 Формирање инклузивни тимови во средните училишта и организирање обуки	2023 – 2026	МОН, БРО, ЦСОО	1 800 000 мкд 600 000 мкд годишно	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Број на формирани инклузивни тимови Број на реализирани обуки

						Број на обучени лица
1.4.3 Развивање модели за врсничка поддршка на учениците со попреченост во училиштата и пилотирање	2025 – 2026	МОН, БРО, ГО	300 000 мкд	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Подготвени модели за врсничка поддршка Пилотирани модели во најмалку 10 основни и 10 средни училишта	
1.4.4 Обезбедување стипендии за ученици со попреченост во основно образование, водејќи сметка за родовата застапеност	2023 – 2026	МОН	6 500 000 мкд	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Број на доставени барања за стипендии Одобрени 300 стипендии за 3 години Дополнет Закон за ученички стандард	
1.4.5 Обезбедување стипендии за ученици со попреченост во средното образование, водејќи сметка за родовата застапеност	2023 – 2026	МОН	12 000 000 мкд 4 000 000 мкд годишно	Буџет на РСМ	Број на доставени барања за стипендии Број на одобрени стипендии	

	1.4.6 Изготвување Упатство за обезбедување образование на учениците коишто се на подолго домашно или болничко лекување	2024 – 2025	МОН, БРО, МЗ	Нема фискални импликаци и	/	Подготвено и донесено Упатство Број на опфатени ученици
	1.4.7 Воспоставување механизам за учеството на децата и младите со попреченост во процесите на ученичко и студентско организирање	2024 – 2026	МОН	200 000 мкд	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Број на ревидирани ученички и студентски интерни акти Број на ученици со попреченост вклучени во ученичките организации Број на студенти со попреченост вклучени во ученичките организации
	1.4.8 Отворање студентски сервиси за поддршка на студентите со попреченост во високо-образовните институции	2024 – 2026	МОН – Сектор за високо образование, МФ, УКИМ	3 000 000 мкд	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Број на пилотирани студентски сервиси со набавена опрема, материјали и асистивни уреди

						на најмалку 5 универзитети Број на ангажирани лица во студентските сервиси, гестовни преведувачи и други лица зависно потребите Број на опфатени студенти
Мерка 5	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
1.5 Унапредување на системот за поддршка за семејствата на учениците со попреченост	1.5.1 Стручна поддршка на родителите на учениците со попреченост од страна на стручните тимови при училиштата	2024 – 2026	МОН, БРО	Нема фискални импликаци и	/	Број на реализирани советувања Број на опфатени родители на ученици со попреченост

	1.5.2 Едукативни работилници за родителите на ученици со попреченост за размена на искуства и стекнување нови знаења	2024 – 2026	МОН, БРО	270 000 мкд 90 000 мкд годишно	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Број на реализирани работилници Број на учесници
	1.5.3 Унапредување на постоечките информативни платформи за правата на лицата со попреченост во образованието	2025 – 2026	МОН, БРО, ЦСОО, ГО	600 000 мкд	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Подготвена платформа Број на посетители Број на објавени содржини Број на коментари Број на поставени прашања

Посебна цел 2: Зајакнати професионалните компетенции на воспитно-образовниот кадар за работа со деца и лица со попреченост

Показател на исход: Бројот на наставници коишто имаат вештини за работа со деца со попреченост е зголемен за %

Мерка 1	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
2.1 Унапредување на постоечките студиски програми и развивање нови за едукација на кадри во одредени специфични области	2.1.1 Воведување на инклузивно образование како задолжителен предмет и проширување на предметните програми на педагошките и наставничките факултети, и факултетите за психологија со методика за работа со лица со попреченост	2024 – 2026	МОН	500 000 мкд	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Вклучени 8 факултети од УКИМ, Гоце Делчев-Штип, Климент Охридски-Битола, Тетовски универзитет Број на ревидирани студиски програми
	2.1.2 Зголемување на бројот на часови за практична настава на студентите од педагошките и наставничките факултети, психологија и специјална едукација и рехабилитација за работа со лица со попреченост	2026	МОН, УКИМ	Нема фискални импликаци и	/	Вклучени 8 факултети од УКИМ, Гоце Делчев-Штип, Климент Охридски-Битола, Тетовски универзитети

						Број на реализирани часови за практична настава
	2.1.3 Ревидирање на постоечката програма за педагошко-психолошка и методска доквалификација (ППМ) на акредитирана високо образовна установа со вклучување на содржини од областа на инклузија и работа со лица со попреченост	2026	УКИМ	/	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Ревидирана и донесена програма
	2.1.4 Осовременување на студиската програма за специјална едукација и рехабилитација	2024 – 2026	УКИМ	/	Буџет на УКИМ	Воведени нови наставни програми на прв циклус студии Воведени нови наставни програми за специјалистички студии
Мерка 2	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат

2.2 Обезбедување континуиран професионален и кариерен развој на воспитно-образовниот кадар	2.2.1 Унапредување на системот за акредитирање на програми и провајдери за обуки за работа со лица со попреченост	2024	МОН, ЦОВ, БРО, ЦСОО	/	Меѓународни организации	Број на акредитирани програми со содржини за работа со ученици со попреченост Број на акредитирани провајдери Ажуриран Каталог за акредитирани обуки за наставници и стручни соработници Број на реализирани обуки
	2.2.2 Зајакнување на капацитетите на вработените во основните училишта со ресурсен центар и центрите за поддршка на учењето	2024 – 2026	МОН, БРО	5 280 000 мкд (симулација за 10 вработувања со завршено високо образование)	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Обучени најмалку две лица за ориентација во простор за слепите ученици Обучени 5 тимови за професионална ориентација Вработени најмалку 10 лица

				1 250 000 мкд/обуки		во ресурсните центри
	2.2.3 Спроведување на обуките за директори со модул за инклузивно образование	2023 – 2026	ДИЦ	Нема фискални импликаци и	/	Број на реализирани обуки Број на обучени директори
	2.2.4 Промовирање на афирмативни модели за вклучување на наставници со попреченост во образовниот систем	2025 – 2026	МОН, локална самоуправа, НКТ	Нема фискални импликаци и	/	Број на организирани промотивни настани

Посебна цел 3: Унапредена законската рамка и политики за образование на сите нивоа

Показател на исход: Зголемена проодност на учениците низ различните нивоа на образование за минимум %

Мерка 1	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
3.1 Обезбедување ефективна транзиција и проодност од основно, средно и високо образование, поддршка и подготовка за вработување	3.1.1 Формирање на тимови за професионална ориентација во основните училишта со ресурсен центар за учениците со попреченост	2024 – 2025	МОН, БРО	Нема фискални импликаци и	/	Број на формирани тимови Број на ученици кои поминале професионална ориентација
	3.1.2 Изработка на Програма и процедури (упатство за употреба) за професионална ориентација на учениците со попреченост во основните училишта	2024 – 2026	МОН, БРО	100 000 мќд	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Број на реализирани состаноци за подготовка Подготвена и донесена Програма и процедури
	3.1.3 Ревидирање на постоечките и воведување на нови струки и парцијални квалификации за учениците со попреченост во државните стручни	2024 – 2026	МОН, БРО, ЦСОО,	100 000 000 мќд	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Број воведени нови струки

	училишта, согласно потребите на пазарот на труд, коишто се родово сензитивни					Број на воведени парцијални квалификации Објавен повик за упис во средните училишта Број на запишани и завршени ученици
	3.1.4 Промовирање на можностите за дооформување на основното и средно образование на лицата со попреченост, коишто се родово сензитивни	Континуирано	ЦОВ, МОН, АВРСМ	/	/	Број на воведени мерки Број на ученици кои дооформиле основно образование Број на ученици кои дооформиле средно образование
	3.1.5 Воведување критериуми за обезбедување пристапност на обуките за доживотно учење на учесниците со попреченост	2025 – 2026	МОН, ЦОВ	Нема фискални импликации	/	Број на реализирани работни состаноци Вклучени критериуми во апликациите на провајдерите за услови за

Мерка 2	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на	Извор на финансирање	Показател на резултат
	3.1.6 Зајакнување на кариерните центри во средните училишта за кариерно водење и советување на учениците со попреченост	2025 – 2026	МОН, БРО, ЦСОО,	250 000 мкд	Буџет на РСМ, меѓународни организации	реализација на програма Број на одржани обуки за тимовите Број на опфатени ученици со попреченост во кариерните центри
	3.1.7 Измена и дополнување на Законот за високо образование	2025 – 2026	МОН – Сектор за високо образование, УКИМ	Нема фискални импликации	/	Предвидени инклузивни практики во високо-образовните институции Усогласена терминологија Изменет и дополнет Закон за високо образование

				потребни средства		
3.2 Зајакнување на капацитетите на националните институции за креирање и следење на инклузивните политики и практики	3.2.1 Организирање специјализирани обуки за вработените во националните институции за правата на лицата со попреченост	2023 – 2026	НКТ, МОН, БРО, ДПИ, ДИЦ, ЦОВ, ЦСОО	1 000 000 мкд	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Анализа на потреби за обуки Број на организирани обуки Број на учесници на обуки
	3.2.2 Зголемување на човечките ресурси во надлежните институции за спроведување и мониторинг на инклузивното образование	2023 – 2024	МОН, БРО, ЦСОО, ДПИ, ДИЦ, ЕЛС	5 280 000 мкд	Буџет на РСМ	Подготвена анализа на потребите Број на нововработени Број на новоформирани организациони единици во надлежните институции

ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 6: ВРАБОТУВАЊЕ И ПРАВО НА РАБОТА

Општа цел		Обезбедени услови и еднакви можности за учество на лицата со попреченост на пазарот на трудот				
		Показател на ефект: Бројот на вработени лица со попреченост е зголемен за %				
Посебна цел 1: Зголемена вработливост и остварување на право на работа на лицата со попреченост						
Показател на исход: Бројот на лица со попреченост коишто користеле мерки за вработување е зголемен за %						
Мерка 1	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
1.1 Развој на нови вештини за нови работни места за лицата со попреченост	1.1.2 Промоција на мерки за волонтерство и практиканство за лицата со попреченост и нивно поврзување со системот на образование	2023 – 2026	МТСП, МОН, АВРСМ, Стопански комори	600 000 мкд	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Зголемен број на волонтери и практиканти од заедницата на лица со попреченост Број на волонтери практиканти на годишно ниво
	1.1.3 Поддршка на младите луѓе во нивната транзиција од училиште до	2023 – 2026	МТСП, АВРСМ	3 000 000 мкд	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Број на ученици со попреченост кои поминале низ процес на

	пазарот на труд преку профилирање и воведување на менторска поддршка			1 000 000 мкд годишно		профилирање и менторска поддршка
	1.1.4 Обезбедување на обуки за асистивна технологија за младите со попреченост	2023 – 2026	АВРСМ, ОЛП, МОН МТСП	1 500 000 мкд 500 000 мкд годишно	Меѓународни организации	Број на лица со попреченост кои поминале обуки за асистивна технологија
	1.1.5 Воведување и имплементација на ефикасни механизми за валидација на неформалното учење кај лицата со попреченост преку законско регулирање	2023 – 2026	МОН, МТСП, Стопански комори	1 500 000 мкд 500 000 мкд годишно	Меѓународни организации	Донесен закон за образование на возрасни
Посебна цел 2: Развиен систем за поддршка при вработувањето и барањето работа за лицата со попреченост на пазарот на труд						
Показател на исход: Бројот на мерки за поддршка при вработувањето и барањето работа на лицата со попреченост е зголемен за 50%						
Мерка 2	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребните средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
2.1 Поттикнување на пристап до квалитетни и одржливи работни места	2.1.1 Донесување нов закон за вработување на лица со попреченост	2023-2026	МТСП	3 000 000 мкд	МТСП	Донесен нов закон за вработување на лица со попреченост

	2.1.2 Укинување на законската обврска за обезбедување општа здравствена состојба при вработување во јавната администрација и во правосудниот систем	2023-2026	МТСП	Нема фискални импликации	МТСП, МИОА	Измена на закон за административни службеници
	2.1.4 Промоција на резервираните набавки коишто се наменети за социјални претпријатија помеѓу јавните чинители	2023-2026	МТСП, МФ – Биро за Јавни набавки	1 000 000 мкд	МТСП, МФ, меѓународни организации	Зголемен број на договори за социјални претпријатија Број на склучени набавки Донесено упатство за јавни набавки за општините
	2.1.5 Креирање мерки за поддршка за профилирање на лицата со попреченост како менаџери, раководители со цел намалување на јазот по основ на попреченост во раководните позиции во јавниот сектор, согласно степенот на образование	2023 - 2026	АВРСМ, МТСП,	300 000 мкд	Меѓународни организации	Број на обуки за лица со попреченост за стекнување на менаџерски вештини
	2.1.6 Креирање на оперативни планови за вработување и вклучување на лицата со попреченост како корисници во сите мерки за активација и вработување вклучувајќи ја и зелената агенда,	2023 - 2026	АВРСМ, МТСП, МИОА, ОЛП	6 088 500 мкд	МТСП, АВРСМ	Изготвени оперативни планови за активација и вработување на

	коишто ќе ја имаат предвид и родовата еднаквост			2 029 500 мкд годишно		лица со попреченост
	2.1.7 Анализа на висината на плата на лицата со попреченост во однос на лицата без попреченост во јавниот и приватниот сектор	2023-2026	АВРСМ, МТСП	Нема фискални импликаци и	МТСП, МИОА	Подготвена анализа за висината на плата лицата со попреченост во однос на лицата без попреченост во јавниот и приватниот сектор
	2.1.8 Обезбедување мерки и финансиска поддршка за вработување на лицата со попреченост во секторите на земјоделството и руралниот развој.	2023 - 2024	МФ, МЗШВ, Агенција за рурален развој	3 000 000 мкд	Буџет на РСМ	Број на лица со попреченост вклучени во мерките на ИПАРД/рурален развој
	2.1.11 Ревидирање на законската регулатива за безбедност и здравје при работа за да се земат предвид правата на вработените со попреченост	2023- 2028	МТСП, АВРСМ, ОЛП	Нема фискални импликаци и	Буџет на РСМ	Усвоена законска регулатива во која се обезбедени правата на лицата со попреченост

Мерка 3	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
2.2 Обезбедување на систем за поддржано вработување на лицата со попреченост	2.2.1 Дизајн на соодветен модел и пилотирање на моделот поддржано вработување на лицата со попреченост, којшто ќе ги има предвид специфичните потреби на жените со попреченост	2023 - 2026	МТСП, АВРМ, ОЛП	3 000 000 мкд	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Креиран и пилотиран модел за поддржано вработување на лицата со попреченост
	2.2.2 Обуки за лицата коишто ќе обезбедуваат поддршка за поддржано вработување на лицата со попреченост	2023 - 2026	МТСП, АВРСМ	200 000 мкд	Буџет на РСМ, меѓународни организации	30 лица обучени годишно
	2.2.3 Обезбедување на грантови за дел од заштитните фирми да преминат во центри за рехабилитација на лицата со попреченост	2023 -2026	АВРСМ, МТСП, ОЛП	405 000 мкд	АВРСМ	Доделени 30 грантови за адаптација и набавка на опрема
	2.2.4 Реформирање на дневните центри во работни центри во насока на оспособување на работа и занимање и/или некоја друга форма за поддржано вработување на лицата со попреченост		АВРСМ, МТСП, ЗСД	9 225 000 мкд	МТСП, меѓународни организации	Донесена нова програма за работа на дневните центри Набавена опрема во 30 дневни центри

	2.2.6 Обезбедување поддршка за востановување на центри за поддржано вработување на лицата со попреченост	2023 – 2026	АВРМ, МТСП, МЕ, Стопански комори, ОЛП	15 000 000 мќд	Буџет на РСМ, ЕЛС, Меѓународни организации	Број на отворени центри за поддржано вработување
	2.2.7 Обуки за вработените во АВРСМ за правото за работа за лица со попреченост	2023 – 2028	АВРСМ, МТСП	30 000 000 мќд	Меѓународни организации	Обучени 100 вработени
	2.2.8 Унапредување на процесот на профилирање и подобрување на квалитетот на индивидуалните планови за вработување за лицата со попреченост	2023 -2026	АВРСМ, ОЛП	250 000 мќд	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Нов терк за индивидуален план
	2.2.9 Поврзување на профилирањето и индивидуалните планови за вработување за лицата со попреченост со активните програми и мерки за вработување	2023 -2026	МТСП, МОН, АВРСМ, ОЛП	200 000 мќд	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Број на профилирани лица Број на лица вклучени во активни мерки
	2.2.10 Реконструирање на просториите на АВРСМ и ЦВ во насока на нивна	2024 -2030	МТСП АВРСМ,	30 000 000 мќд	МТСП, меѓународни организации	6 ЦВ годишно 30 ЦВ за 5 години

	целосна пристапност и достапност за лицата со попреченост			1 000 000 по ЦВ		
2.2.11	Развој на информативни материјали од страна на АВРСМ во пристапни формати и јазици како и обезбедување материјали за правата на лицата со попреченост во делот на вработување	2023 -2028	МТСП, АВРСМ	3 000 000 мкд	Меѓународни организации	Развиени материјали во пристапни формати и јазици
2.2.12	учество на лица со попреченост и нивните претставнички организации во УО на Посебниот фонд за вработување на лицата со попреченост	2023 -2026	МТСП АВРСМ,	Нема фискални импликаци и		Донесен нов закон за вработување на лица со попреченост
2.2.13	Водење евиденција за застапеноста и вклученоста на лицата со попреченост, расчленети по состојба на попреченост, пол, етничка припадност, возраст, позиција во отворениот пазар на труд и во јавната администрација на локално и национално ниво	2023 -2026	МТСП, АВРСМ, ОЛП	1 000 000 мкд	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Развиен регистар за лицата со попреченост
2.2.14	Воспоставување унапреден систем за координирано собирање и размена на податоци меѓу институциите и градење на капацитетите на надлежните институции и социјалните партнери за	2024 – 2028	МТСП, АВРСМ, ЕЛС, ОЛП	1 000 000 мкд	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Податоците за лицата со попреченост се лесно достапни и нивната размена

	следење и известување по основ на попреченост					се одвива непречено
	2.2.15 Воспоставување мобилни служби за евиденција на лицата со попреченост во системот за невработени	2024 – 2028	МТСП, АВРСМ, ЕЛС, ОЛП	1 000 000 мќд	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Формирани 30 тимови
	2.2.16 Поедноставување на процедурите за лицата со попреченост коишто бараат работа и нивно поврзување со работодавачите	2026 - 2028	АВРСМ, ГО	3 000 000 мќд	АВРСМ	Процедурите се лесно применливи и дигитални
	2.2.17 Обезбедување алатки и зголемување на способностите на работодавците за вработување, поддршка, развој и задржување на повеќе лица со попреченост во пазарот на трудот	2023 - 2024	АВРСМ, ГО, Агенции за посредување, ОЛП	12 000 000 мќд	МТСП	Број на обезбедени работни места
	2.2.18 Дизајнирање и спроведување на специфични активности за активација на лицата со попреченост коишто се долгорочно невработени и за лицата со попреченост коишто се во институциите и вклучени во процесот на деинституционализација	2023-2026	АВРСМ, ОЛП, Стопански Комори	300 000 мќд	Стопански комори	Број на отворени претпријатија за работна интеграција во кој се вработени лица со попреченост коишто се во институциите и вклучени во процесот на

						деинституционали зација
Мерка 4	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
2.3 Зајакнување на социјалниот дијалог и унапредување на колективното договарање	2.3.1 вклучување на лицата со попреченост и ОЛП на тематски состаноци во однос на правата на лицата со попреченост и можностите за вработување	2023 – 2026	АВРСМ, МТСП, Сојуз на Синдикати, ОЛП, Сојуз на синдикати	Нема фискални импликации		Број на одржани состаноци со заинтересирани лица со попреченост за вработување Број на одржани тематски состаноци
	2.3.2 Зајакнување на социјалниот дијалог на локално ниво, преку иницирање локални партнерства за вработување на лицата со попреченост во процес овозможен од Локалните економско-социјални совети	2023 – 2026	ЕСС, МТСП	Нема фискални импликации		Број на локални состаноци

	2.3.3 активности за промовирање и вклучување на лицата со попреченост во синдикалното и колективното здружување	2023 – 2026	ЕЛС, АВРСМ, МТСП Сојуз на синдикати	3 000 000 мкд	Меѓународни организации	Број на обезбедени работни места Број на промотивни активности со синдикати
	2.3.4 Обуки за синдикатите за заштита на работничките права на лицата со попреченост	2023 – 2035	ОЛП, Сојуз на синдикати		Меѓународни организации	Број на спроведени обуки
Мерка 5	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
2.4 Зајакнување на меѓуинституционалната соработка и воспоставување систем на мониторинг на вработувањето лица со попреченост	2.4.1 Развој на стандардни оперативни процедури за вработување на лицата со попреченост	2023-2026	ДИТ, МТСП; ОЛП	1 000 000 мкд	меѓународни организации	Развиени оперативни процедури
	2.4.2 Обуки за Државниот инспекторатот за труд за правата на лицата со попреченост	2023-2024	АВРСМ, ЕЛС, Стопански комори, ОЛП	Нема фискални импликации		Број на спроведени обуки Број на информативни средби
	2.4.3 Изработка на пристапни читливи материјали за начините и механизмите	2023 - 2026	МТСП, АВРМ	Нема фискални		Изработен лесно читлив материјал за начините и

	за доставување поплаки од и во работен процес			импликаци и		механизмите за доставување поплаки од и во работен процес
<p>Посебна цел 3: Развиен систем за поддршка на лицата со попреченост за задржување и унапредување на позицијата на пазарот на труд</p> <p>Показател на исход: % од лицата со попреченост го користат системот за поддршка и ги задржале своите работни места</p>						
Мерка 6	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
3.1 Промена на перцепцијата и очекувањата на работодавачите за способноста на лицата со попреченост на работното место	3.1.1 Спроведување промотивни кампањи со промоција на успешни лица со попреченост, како и прикажување на можностите и придобивките од вработувањето	2023 -2026	АВРМ	500 000 мкд	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Двапати годишни кампањи за промоција на успешни лица со попреченост
	3.1.2 Кампањи за подигнување на јавната свест за вработливоста на лицата со попреченост како значаен потенцијал на работна сила	2023 - 2026	АВРМ	500 000 мкд	Меѓународни организации	Два пати годишно спроведена кампања за предноста на вработување на лицата со попреченост

	<p>3.1.3 Обезбедување систем за информирање на лицата со попреченост и родителите за придобивките од вклученоста на пазарот на труд и засновање работен однос</p>	2023 - 2026	ABPM	300 000 мкд	Меѓународни организации	<p>Достапни веб и печатени материјали за предностите во вработувањето на лицата со попреченост</p> <p>Програма за спроведување на информативни сесии од Центрите за вработување за мерките за вработување на млади со попреченост и нивните семејства</p>
	<p>3.1.4 Обезбедување обуки за членовите на стопанските комори за примена на принципот на соодветно приспособување за активно вклучување на лицата со попреченост</p>	2023 - 2026	ABPM	Нема фискални импликации		<p>Број на спроведени обуки</p>
	<p>3.1.5 Креирање мерки за поддршка за профилирање на лицата со попреченост како менаџери, раководители со цел намалување на јазот по основ на попреченост во</p>	2023 - 2026	ABPM	Нема фискални импликации		<p>Креирани мерки за работени места менаџерски позиции за лица со попреченост</p>

	раководните позиции во приватниот сектор					
Мерка 7	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
3.2 Обезбедување поддршка на бизнис заедницата и поттикнување на самовработувањето кај лицата со попреченост	3.2.1 Обезбедување програми и мерки за самовработување и започнување сопствен бизнис од страна на лицата со попреченост и нивна поддршка	2023- 2026	АВРСМ, Стопански комори, ОЛП	3 000 000 мкд	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Современи програми и мерки за самовработување и започнување на сопствен бизнис
	3.2.3 Обезбедување поттикнувачки мерки за отворање иновативни бизниси помеѓу бизнис заедницата и ОЛП за активирање и вработување на лицата со попреченост	2023-2026	АВРМ	18 450 000 мкд	АВРСМ	Број на доделени грантови
	3.2.4 Организирање периодични информативни средби на локално и регионално ниво за можностите за вработување и самовработување на лицата со попреченост	2023 -2026	АВРМ, Фонд за иновативни бизниси, ЕЛС	6 150 000 мкд	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Шест средби годишно 18 средби за три години

ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 7: Локални инклузивни заедници

Општа цел		Сеопфатни, координирани и кохерентни локални политики за подобрување на квалитетот на животот лицата со попреченост				
		Показател на ефект: Сите ЕЛС спроведуваат активности за унапредување на правата на лицата со попреченост				
Посебна цел 1: Зајакнати капацитети на општините и другите релевантни чинители на локално ниво за КПЛП						
Показател на исход: % од вработените во ЕЛС имаат познавања за правата на лицата со попреченост						
Мерка 1	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
1.1 Јакнење на капацитетите на општините, советодавните општински тела, советите на општините, центрите за развој на планските региони, здруженијата, итн. за примената на КПЛП при креирање политики и развивање социјални	1.1.1 Редовни годишни обуки за општините, советодавните општински тела и советите на општините за правата на лицата со попреченост	2023 – 2028	МЛС, ЗЕЛС, ЕЛС, ОЛП, Центри за регионален развој	600 000 мкд	Буџет на општините и Министерство за локална самоуправа, Плански региони, меѓународни организации	Број на спроведени обуки Број на обучени лица
	1.1.2 Редовни годишни обуки за центрите за развој на планските региони, здруженијата, итн. за вклучување на правата на лицата со	2023-2030	МЛС, ЗЕЛС, ЕЛС, ОЛП, Центри за	300 000 100 000 мкд на	Буџет на општините и Министерство за локална самоуправа,	Број на вкупно вклучени лица и на лица со попреченост

услуги на локално ниво	попеченост во креирањето на политиките		регионален развој	годишно ниво	Плански региони, меѓународни организации	во креирање на политиките
	1.1.3 Подготовка и изработка на соодветни материјали како водичи за унапредување на правата на лицата со попеченост (електронски флаери и контакт информации по пример на спроведен проект од општина Битола)	2023 -2024	МЛС, ЗЕЛС, ЕЛС, ОЛП, Центри за регионален развој	300 000 мкд 100 000 мкд на годишно ниво	Буџет на општините и Министерство за локална самоуправа, Плански региони, меѓународни организации	Број на изработени флаери
	1.1.4 Мапирање и анализа на интерните акти на општините во однос на правата на лицата со попеченост (Поврзување на различните програми за лицата со попеченост)	2023 -2024	МЛС, ЗЕЛС, ЕЛС, ОЛП, Центри за регионален развој	-	Буџет на општините и Министерство за локална самоуправа, Плански региони, меѓународни организации	Изработен документ
	1.1.5 Мапирање и анализа на програмите на регионалните плански региони и нивно усогласување со	2023 /24	МЛС, ЗЕЛС, ЕЛС, ОЛП, Центри за	-	Буџет на општините и Министерство	Изработен документ

	остварување на правата на лицата со попреченост		регионален развој		за локална самоуправа, Плански региони, меѓународни организации	
	1.1.6 Редовни годишни обуки за обезбедување инклузивни локални услуги за општините, советодавните општински тела и советите на општините	2023/30	МЛС, МТСП, ЗЕЛС, ЕЛС, ОЛП, Центри за регионален развој		Буџет на општините и Министерство за локална самоуправа, ЗЕЛС, Плански региони, меѓународни организации	Број на спроведени обуки Број на лица кои ги посетувале обуките
	1.1.7 Редовни годишни обуки за инклузивни локални услуги за центрите за развој на планските региони, здруженијата, итн.	2023/30	МТСП, МЛС, ЗЕЛС, ЕЛС, ОЛП, Центри за регионален развој		Буџет на општините и Министерство за локална самоуправа, ЗЕЛС, Плански региони, меѓународни организации	Број на спроведени обуки Број на лица кои ги посетувале обуките

	1.1.8 Изработка на материјали во пристапни формати за инклузивни услуги за лица со попреченост	2023/26	ЕЛС (секоја општина за услугите кои ги нуди), ЗЕЛС ОЛП, МТСП ,МЛС	18 300 000 мќд 100 000 мќд годишно, по општина	Буџети на општините преку програмата за социјална заштита, меѓународни организации	Број на изработени материјали по општини
	1.1.9 Воспоставување механизам за соработка и вклученост на ОЛП за востановување и испорака на инклузивни услуги	2023-30	ЗЕЛС, ЕЛС, Совети за социјална заштита, ОЛП, МТСП МЛС	-	Буџет на општините и Министерство за локална самоуправа, ЗЕЛС, Плански региони, меѓународни организации	Воспоставена соработка и испорачани услуги
	1.1.10 Мапирање на постоечките услуги коишто се обезбедуваат во ЕЛС во поглед на пристапноста и достапноста за лицата со попреченост	23-30	ЗЕЛС	-	Буџет на општините и Министерство за локална самоуправа, ЗЕЛС, Плански региони,	Изработена база на податоци

					меѓународни организации	
	1.1.11 Покренување на иницијативи за рехабилитирање на постоечките услуги и обезбедување нивна комплетна пристапност и достапност за лицата со попреченост	24-30	МТСП	30 000 000 мќд 10 000 000 мќд на годишно ниво	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Осовремени постоечки услуги
	1.1.12 Обезбедување персонализирани локални услуги за лицата со попреченост	23-30	МТСП, ЕЛС,	5 000 000 мќд годишно	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Број на услуги
Мерка 2	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
1.2 Зголемување на бројот и опфатот на локални и регионални услуги за лицата со попреченост	1.2.1 Функционална и фискална децентрализација на сите услуги од Министерствата <i>Во моментот постои обврска за ЛС за услугите, но не постои алокација на средства од министерството</i>	2024 – 2030	МТСП, ЕЛС, ЗЕЛС, ОЛП, МФ, Регионални плански региони	60 000 000 мќд 20 000 000 мќд на годишно ниво	Буџет на РСМ , меѓународни организации	Достапен број на социјални услуги

	1.2.2 Развивање локални центри за независно живеење на лица со попреченост во коишто ЛП ќе ја добие потребната поддршка и помош за независно функционирање при истовремено задржување на правото да биде студент, вработен	24/30	МТСП, МФ, ЕЛС	60 000 000 мкд 20 000 000 мкд на годишно ниво	Буџет на РСМ , меѓународни организации	Број на лица со попреченост кои живеат независно
Мерка 3	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
1.3 Зајакнување на институционалните капацитети и зголемување на човечките ресурси на регулаторните тела и инспекторатот во областа на урбанизам и просторно планирање	1.3.1 Редовни годишни обуки на инспекторатот за градежништво и урбанизам и инспекторатот за локална самоуправа	2023 – 2030	ДИГУ, ДИЛС, МТ, МЛС, ЕЛС, ОЛП	/	Буџет на општините и Министерство за локална самоуправа, ЗЕЛС, меѓународни организации	Број на обучени инспектори
	1.3.2 Зголемување на бројот на инспектори на национално и локално ниво	2023 – 2030	ДИГУ, ДИЛС, МТ, МЛС, ЕЛС, ОЛП МФ Агенција за	10 800 000 мкд 3 600 000 мкд за	Буџет на РСМ	Број на ангажирани лица

			администра ција	новоангаж ирани лица на годишно ниво		
1.3.3	Мапирање и анализа на интерните акти во инспекторатите и покренување на иницијативи за унапредување на правата на лицата со попреченост	23-24	ДИГУ, ДИЛС, МТ, МЛС, ЕЛС, ОЛП	-	Буџет на општините и Министерство за локална самоуправа, ЗЕЛС, Плански региони, меѓународни организации	Изработен документ
1.3.4	Изработка на материјал/водич за мониторинг со конкретни индикатори за пристапност за градежниот инспекторат	23-24	ДИГУ, ДИЛС, МТ, МЛС, ЕЛС, ОЛП	200 000 мкд	Меѓународни организации	Изработен документ
1.3.5	Зајакнување на капацитетите и отчетност на именуваните претставници во управните одбори на регулаторните тела и инспекторите именувани од ЕЛС во сите области	23/30	ЗЕЛС ДИГУ, ДИЛС, МТ, МЛС, ЕЛС, ОЛП	300 000 мкд	Буџет на РСМ , ЗЕЛС, меѓународни организации	Број на обуки и обучени

				100 000 мкд годишно		
	1.3.6 Собирање податоци за лицата со попреченост и нивните потреби на општинско ниво	23/30	ЗЕЛС ДИГУ, ДИЛС, МТ, МЛС, ЕЛС, ОЛП	/	Буџет на РСМ , ЗЕЛС, меѓународни организации	Изработен документ со потребите
Мерка 4	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
1.4 Унапредување на меѓуопштинската координација и соработка за испорака на услуги	1.4.1 Формирање Сектор (ОДДЕЛЕНИЈА) за меѓуопштинска и регионална координација за испорака на услуги за поддршка на лицата со попреченост	2023 – 2028	ЕЛС, Регионални центри, плански региони	Според број на вработени	Буџет на РСМ , ЗЕЛС, меѓународни организации	Формирани организациски единици
	1.4.2 Зајакнување на капацитетите на лицата вклучени во координацијата и испораката на услуги за пристапот кон човекови права за лицата со попреченост	2023 – 2028	ЕЛС, Регионални центри, плански региони	300 000 мкд 100 000 мкд годишно	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Број на обучени лица

Посебна цел 2	<p>Потребите и правата на лицата со попреченост се препознаени и вклучени во сите регионални и локални политики</p> <p>Показател на исход: Потребите и правата на лицата со попреченост се препознаени и вклучени во сите регионални и локални политики</p>					
Мерка 1	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
<p>2.1 Јакнење на капацитетите на општинската администрација за партиципативно креирање политики и интегрирање на прашањето на попреченоста низ интерсекциски пристап</p>	<p>2.1.1 Обуки за креирање на политики засновани на потребите на лицата со попреченост низ интерсекциски пристап</p>	<p>2023 – 2028</p>	<p>ЕЛС, ЗЕЛС ОЛП</p>	<p>600 000 мкд 200 000 мкд годишно</p>	<p>Буџет на РСМ, меѓународни организации</p>	<p>Број на обуки и обучени лица</p>
	<p>2.1.2 Зголемување на човечките ресурси на општините (лица ангажирани во социјална преку заштита, посебни одделенија)</p>	<p>2023-30</p>	<p>МФ, АА, ЗЕЛС</p>	<p>Зависно од ангажиран и лица</p>	<p>Буџет на РСМ, меѓународни организации</p>	<p>Број на лица ангажирани</p>
	<p>2.1.3 Воспоставување систем за активно вклучување на лицата со попреченост во креирањето на политиките (Вклучување во комисији јавни дебати фокус групи, систем на комуникација)</p>	<p>2023-30</p>	<p>ЕЛС, ЗЕЛС</p>	<p>-</p>	<p>Буџет на РСМ , меѓународни организации</p>	<p>Број на ЛП вклучени во креирање на политиките</p>

	2.1.4 Изработка на материјали и водичи на локално ниво за правата на лицата со попреченост низ интерсекциски пристап	2023-30	ЕЛС, ЗЕЛС	-	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Изработени материјали и водичи на локално ниво за лица со попреченост низ интерсекциски пристап
	2.1.5 Покренување на иницијативи сите информации од ЕЛС да бидат обезбедени во пристапни формати	2023-30	ЕЛС, ЗЕЛС	-	Буџет на РСМ , меѓународни организации	Информации во пристапни формати изготвени од ЕЛС

Посебна цел 3	Воведено буџетирање коешто е чувствително на попреченоста на локално ниво (Disability sensitive budgeting)					
	Показател на исход: 20% од општините примениле буџетирање чувствително на попреченоста					
Мерка 1	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
3.1 Јакнење на капацитетите на градоначалниците, советите и општинската администрација за креирање годишни	3.1.1 Годишни обуки за креирање на годишни буџети сензитивни на попреченоста на локално ниво	2023- 2028	МФ ЕЧС, ЗЕЛС ОЛП,	900 000 мкд 300 000 мкд годишно	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Број на обуки и вклучени лица

буџети коишто се чувствителни на попреченоста			регионални плански региони			
	3.1.2 Изработка на материјали за значењето и процесот на подготовка на буџети сензитивни на попреченоста на локално ниво	23/24	МФ, ЕЧС, ЗЕЛС, ОЛП, регионални плански региони	900 000 мкд годишно	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Број на изработени материјали
	3.1.3 Анализа на постоечките буџети во однос на адресирањето на правата на лицата со попреченост и препораки за нивно унапредување	2024	МФ, ЕЧС, ЗЕЛС, ОЛП, регионални плански региони	150 000 мкд	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Изработен документ
	3.1.4 Издвојување на посебна буџетска ставка за востановување на персонализирани услуги за деца и возрасни со попреченост	23-30	МФ, ЕЧС, ЗЕЛС, ОЛП, регионални плански региони	До 10 % од буџетот на општината	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Реализирана буџетска ставка
	3.1.5 Создавање механизам за активно вклучување на ОЛП и лицата со попреченост при креирање и имплементирање на годишните буџети на локално ниво	23-30	МФ, ЕЧС, ЗЕЛС, ОЛП, регионални плански региони	До 10 % од буџетот на општината	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Реализирана буџетска ставка

ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 8: ЈАВНА СВЕСТ

Општа цел		Институциите во јавниот сектор, како и сите чинители во општеството имаат развиено свест за попреченоста како дел од човековата различност				
		Показател на ефект: Прифаќањето на лицата со попреченост како еднакви граѓани во општеството е зголемено за 30%				
Посебна цел 1: Променета перцепција за попреченоста и лицата со попреченост во јавноста						
Показател на исход: Пристапот кон лицата со попреченост заснован на човекови права е дел од етичкиот кодекс на новинарите						
Мерка 1	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
1.1 Подобрување на јавната перцепција за лицата со попреченост од општата јавност и од самите лица со попреченост	1.1.1 Ревидирање на Законот за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги за усогласување со чл.7 од ЕУ Директивата за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги	2023 - 2026	МИОА, Агенција за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги, ЗНМ, ОЛП		Проект во тек	Измена на Законот за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги
	1.1.2 Воведување мерки за стимулација за националните, регионалните и локалните медиуми да обезбедат пристапни информации во различни формати, како и промоција на правата на лицата со попреченост	2023 - 2026	Агенција за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги, ЗНМ,		Буџет на РСМ	Воведени мерки за поттикнување на медиумите за обезбедување на различни пристапни формати за

			ОЛП, МИОА, Филмски фонд			информации за лица со попеченост
	1.1.3 Воспоставување внатрешни правила или кодекси/практики во редакциите на националните радиодифузери коишто ќе се однесуваат на начинот на промовирање на правата на лицата со попеченост и запазување на пристапот за човекови права при известување поврзано со лицата со попеченост и нивното медиумско претставување Изработка на водич со насоки	2023 – 2026	ЗНМ, СЕММ, медиуми, ОЛП	200 000 мкд	Меѓународни организации	Изработен водич и насоки за следење на начинот на промовирање на правата на лицата со попеченост и известувањето поврзано со лицата со попеченост
	1.1.4 Обуки за унапредување на медиумската писменост на граѓаните со попеченост	2023 - 2026	ГО, АВМУ	600 000 мкд	Меѓународни организации	Број на реализирани обуки Број на лица кои ги следеле обуките
	1.1.5 Воведување награди и признанија за: 1. општествено одговорни медиуми, 2. медиуми коишто нудат содржини важни за инклузија и други содржини	2023 - 2026	Претседател на РСМ и единици на локална самоуправа	900 000 мкд 300 000 мкд на		Број на востановени и доделени награди

	важни за општествена сензибилизација и 3. медиуми коишто вработуваат лица со попреченост			годишно ниво		
Посебна цел 2: Изградени капацитети, зголемена самодоверба и видливост на лицата со попреченост						
Показател на исход: Секој од националните медиуми има барем еден обучен уредник за правата на лицата со попреченост						
Мерка 1	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
2.1 Сензибилизација на медиумите и сите чинители во општеството	2.1.1 Обуки за новинарите, управителите и уредниците на медиумите за правата на лицата со попреченост	2023 – 2026	Агенцијата за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги, ЗНМ, ОЛП, МИОА	600 000 мкд	Меѓународни организации	Број на реализирани обуки Број на лица кои ги следеле обуките
	2.1.2 Воведување на пристапот на човекови права и правата на лицата со попреченост во етичкиот кодекс на новинари Изработка на водич со насоки	2023 – 2026	ЗНМ, СЕММ, ОЛП	200 000 мкд	Меѓународни организации	Изработен водич

	2.1.3 Воведување на пристапот на човекови права и правата на лицата со попреченост во програмите на факултетите за новинарство, медиуми и комуникации и односи со јавност на сите универзитети и внесување на прашањето на попреченост како услов за акредитација на овие програми	2023 – 2026	МОН, БРО, Универзитетите (приватни и јавни), Одборот за акредитација		Меѓународни организации	Воведен критериум за акредитација во хоризонталните програми со застапеност на лицата со попреченост и пристап заснован на човекови права во програмите на факултетите за новинарство, медиуми и комуникации и односи со јавност на сите универзитети
Мерка 2	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
2.2 Воведување механизам за спречување на говор на омраза заснован на попреченост	2.2.1 Обуки за медиумите и новинарите за препознавање на говорот на омраза кон лицата со попреченост	2023 – 2026	Агенцијата за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги, Медиуми, ЗНМ, ОЛП, МИОА, ЗГ	300 000 мкд	Меѓународни организации	Број на реализирани обуки Број на лица кои ги следеле обуките

	2.2.2 Обуки за ОЛП и лицата со попреченост за препознавање на говорот на омраза и негово пријавување во соодветни институции	2023 – 2026	Агенцијата за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги	300 000 мкд	Меѓународни организации	Број на реализирани обуки Број на лица кои ги следеле обуките
--	--	-------------	--	-------------	-------------------------	--

Посебна цел 3: Правата на лицата со попреченост се дел од медиумската култура

Показател на исход: Бројот на лица со попреченост коишто се присутни во медиумите низ позитивни примери е зголемен за %

Мерка 3	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
3.1 Зголемување на учеството на лицата со попреченост во медиумскиот простор	3.1.1 Обезбедување поттикнувачки мерки за вклучување на лица со попреченост како експерти во различни области во медиумските програми	2023 – 2026	Медиуми, ЗНМ, ОЛП, МИОА			Број на вклучени лица со попреченост во медиумски програми
	3.1.2 Обезбедување поттикнувачки мерки за лицата со попреченост во медиумскиот сектор како новинари,	2023 – 2026	Медиуми, ЗНМ, ОЛП, МИОА, МТВ, Агенција за	3 000 000 мкд	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Вработени лица со попреченост во медиумите

	истражувачи и уредници, водејќи сметка и за родовата застапеност (Финансиска поддршка за адаптација на работниот простор, ослободувања од придонеси, субвенционирање на пристапноста во објектот, обезбедување на работа на асистент)		вработување, МТСП	1 000 000 мкд на годишно ниво		
	3.1.3 Дистрибуција и соодветна примена на водичи за правата на лицата со попреченост и медиумите во различни пристапни формати	2023 – 2026	МИОА, ЗНМ, ОЛП,		Меѓународни организации	Броја на дистрибуирани примероци
Мерка 4	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
3.2 Зајакнување на мониторингот за вклучување на прашањето на попреченоста во медиумскиот сектор	3.2.1 Спроведување анализи на рекламните и програмските содржини што ќе влијаат врз јавната свест на публиката, ќе алармираат и ќе превенираат стереотипно или дискриминирачко претставување на лицата со попреченост преку медиумите	2023-2030	Агенција за аудиовизуелни медиумски услуги, ОЛП	500 000 мкд	Буџет на РСМ, меѓународни организации	Опфатени лица со обуките и изработена анализа

	Обука за лицата со попреченост за начинот за доставување претставка за медиумско претставување на ЛП					
--	--	--	--	--	--	--

ПРИОРИТЕТНА ОБЛАСТ 9: КУЛТУРА, СПОРТ И РЕКРЕАЦИЈА

Општа цел		Лицата со попреченост се активно вклучени во креирањето содржини и учествуваат во културни, спортски и рекреативни активности Показател на ефект: % од лицата со попреченост учествувале во културни, спортски и рекреативни активности последните шест месеци				
Посебна цел 1: Зголемени можности за спорт и рекреација на лицата со попреченост на национално и локално ниво						
Показател на исход: Бројот на лица со попреченост коишто имаат пристап до спортски и рекреативни активности е зголемен за %						
Мерка 1	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
1.1. Промоција и видливост на лицата со попреченост за придонесите и постигнувањата во општествениот живот	1.1.1 Ревидирање на законските одредби за доделување награди, стипендии и спортски пензии за лица со попреченост со придонес и постигнувања во различни спортови	2023- 2025	Агенција за млади и спорт, ОЛП, ГО	Нема финансиск и импликаци и	/	Број на лица со попреченост кои добиле награда во одредена област
	1.1.2 Зголемување на обемот на информирање на јавноста за постигнувањата на правата за лицата со попреченост преку обука за новинари и уредници	2023-2030	Агенција за аудио и аудиовизуелни медиуми, медиуми	600 000 мкд за обуки во период од 3 години	Буџет на РСМ, Меѓународни организации	Медиумски содржини коишто претставуваат портретирање или информираат за успехите на лицата со попреченост
Мерка 2	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
1.2 Вклучување на лицата со попреченост во културни, спортски,	1.2.1 Унапредување на пристапноста на спортските и културните институции	2023-2030	ЕЛС, МОН, Министерст во за култура, ОЛП,	18 300 000 мкд Во период од 3 години во	Буџет на РСМ, ЕЛС, меѓународни организации	Број на пристапни објекти

научни и рекреативни активности национално локално ниво	и			Спортска федерација	10 објекти годишно		
	на	1.2.2 Вклучување на прашањето на погреченост како критериум во различните фондови коишто се наменети за различни културни, рекреативни, и спортски настани, натпревари на национално и локално ниво, според примерот на конкурсите на МК	2023- 2026	ЕЛС, МК, Спортски федерации и донатори, ОЛП	60 000 000 мкд 20 000 000 мкд годишно	Буџет на РСМ, ЕЛС, меѓународни организации	Број на настани и натпревари кои вклучуваат лица со погреченост во сите дејности на културата, спортот итн.
	и	1.2.3 Кампања за постигнувањата и придонесите на лицата со погреченост во различни области од спортот, од осамостојувањето на РСМ, водејќи сметка за родовата застапеност	2023- 2026	ЕЛС, Претседател на РСМ, Агенција за млади и спорт, Спортски федерации и донатори, ОЛП	2 000 000 мкд	Буџет на РСМ, ЕЛС, меѓународни организации	Број на портретирани лица, број на прегледи
		1.2.4 Ослободување од царински давачки, данок на додадена вредност и акциза за за увезување спортска опрема и асистивни технологии	2023 – 2028	Агенција за млади и спорт, Министерст во за финансии, спортски здруженија, ОЛП	Без финансиск и импликаци и	Буџет на РСМ, Агенција за млади и спорт, меѓународни организации	Број на законски измени Број на лица кои ги користат ослободувањата

Мерка 3	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
1.3 Проширен број спортови за активно вклучување на лицата со попреченост	1.3.1 Мапирање и евиденција на пристапни спортски рекреативни центри на национално и локално ниво за лицата со попреченост	2023 - 2026	Агенција за млади и спорт, ЕЛС, ЗЕЛС, ОЛП, спортски рекреативн и друштва и фондации	Податоци може да се обезбедат од општините	Не треба посебна алокација, освен за координација и ажурирање – предлог, буџет за Млади и спорт	Изработена и објавена база на податоци која периодично се ажурира
	1.3.2 Изработка на план за ревитализација и рехабилитација на спортските и рекреативните центри да станат комплетно пристапни за децата и лицата со попреченост (проект за реконструкција и адаптација за секој непристапни објекти)	2023 - 2026	Агенција за млади и спорт, ЕЛС, ОЛП, Спортски рекреативн и друштва и фондации	10 000 000 мкд За 100 објекти во период од три години по 100 000 мкд од проект	Агенција за млади и спорт, меѓународни организации	Број на изработени проекти и рехабилитирани објекти
	1.3.3 Отворање нови пристапни спортски и рекреативни центри на локално и национално ниво	2023 – 2027	Агенција за млади и спорт, ЕЛС, ОЛП, Спортски рекреативн и друштва и фондации	154 000 000 мкд 5 објекти на национално ниво	Агенција за млади и спорт, меѓународни организации	Број на нови центри

	1.3.4 Обезбедување поттикнувачки мерки за вклучување на лицата и децата со попреченост во постоечките спортски и рекреативни друштва (преку финансиската поддршка на спортските друштва кои вклучуваат лица со попреченост во своите активности), водејќи сметка овие мерки да бидат родово сензитивни	2023-2028	Агенција за млади и спорт, ЕЛС и ОЛП	10 000 000 мкд 100 здруженија по 100.000 мкд преку јавни повици за спортски програми	Агенција за млади и спорт, ЕЛС, ОЛП (општина преку програма за млади и спорт)	Број на финансиски подржани здруженија и број на вклучени лица со попреченост
	1.3.5 Изработка на наставни содржини и програми на Факултетот за физичко образование, спорт и здравје, коишто се наменети за вклучување на лица со попреченост како корисници но и како спроведувачи на овие програми како и во приватните спортски и рекреативни училишта	2023 – 2028	Факултет за физичко образование, спорт и здравје, МОН, Агенција за млади и спорт Спортски здруженија, ОЛП	Во рамките на своите програми	Агенција за млади и спорт, меѓународни организации	Број на нови содржини во наставните програми
	1.3.6 Обезбедување на спортска опрема за вклучување на лицата и децата со попреченост во постоечките спортски и рекреативни друштва	2023 – 2028	Агенција за млади и спорт, МОН, БРО, Спортски здруженија, ОЛП	61 600 000 мкд 200 опремени спортски сали	ЕЛС, Агенција за млади и спорт, меѓународни организации	Број на опремени сали

Мерка 4	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
1.4 Промоција и развој на нови адаптивни спортски дисциплини за лицата со попреченост	1.4.1 Воспоставување специјалистички студии за адаптивни спортови за лица со попреченост	2024-2026	МОН, ОЛП, Факултет за физичка култура, спорт и здравје, Агенција за млади и спорт, Граѓански организаци и, другите универзитет и кои имаат отсек спорт	Нема потреба од посебна финансиск а импликација, од редовните програми на МОН, и Универзитетите		Воспоставени студии и број на студенти кои студираат на овие студии
	1.4.2 Обука за спортски работници, културни работници и други професионалци за работа со лица со попреченост Обука на лица со попреченост за работно ангажирање во спортски и културни активности	2024-2026	МК, Факултет за физичка култура, спорт и здравје, Агенција за млади и спорт, Граѓански организаци и ОЛП	3 000 000 мкд 1 000 000 мкд на годишно ниво	ЕЛС, Агенција за млади и спорт, меѓународни организации	Број на спроведени обуки на спортски работници и културни работници Број на ангажирани лица со попреченост во работно ангажирање во спортски и културни активности

	1.4.3 Годишна поддршка и поттикнувачки мерки за развој и промоција на традиционални и адаптивни спортови за деца и лица со попреченост	2024- 2030	Агенција за млади и спорт, Спортски федерации, ЕЛС	1 000 000 мкд	Агенција за млади и спорт, меѓународни организации	Број на обезбедени мерки- доделени стипендии, обезбедени финансии за патувања во странство за подготовки и натпревари
	1.4.4 Организирање на регионални и меѓународни спортски натпревари во адаптивни спортови за лица со попреченост	2027-2030	Агенција за млади и спорт, Спортски федерации, ЕЛС, Граѓански организаци и	10 000 000 мкд	Агенција за млади и спорт, меѓународни организации	Број на реализирани регионални и меѓународни натпревари Број на спортски дисциплини во кои се организираат натпреварите
	1.4.5 Изработка на водичи за адаптивни спортови за лица со попреченост во пристапни формати	2023-2030	Агенција за млади и спорт, ОЛП, Граѓански организаци и, ЕЛС	1 000 000 мкд	Агенција за млади и спорт, меѓународни организации	Број на изработени, дистрибуирани водичи
Мерка 5	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
1.5 Промоција и развој на спортски дисциплини за параолимпијада и	1.5.1 Развој и поддршка на спортски дисциплини за учество на параолимпијада и специјална олимпијада	2023- 2028	Агенција за млади и спорт, Национална Федерација	6 000 000 мкд 2 000 000 мкд годишно	Агенција за млади и спорт, Национална Федерација за спорт и	Број на учесници и број на дисциплини во коишто учествуваат

специјална олимпијада			за спорт и рекреација на инвалиди, Специјална олимпијада ОЛП		рекреација на инвалиди, Специјална олимпијада, меѓународни организации	
	1.5.2 Обезбедување финансиска поддршка за учество на параолимпијада и специјална олимпијада, водејќи сметка за родовата застапеност	2023-2028	Агенција за млади и спорт, Национална Федерација за спорт и рекреација на инвалиди, Специјална олимпијада, ЕЛС, ОЛП	3 000 000 мкд	Агенција за млади и спорт, Национална Федерација за спорт и рекреација на инвалиди, Специјална олимпијада, ЕЛС, меѓународни организации	Број на лица кои учествуваат на натпреварите
	1.5.3 Обезбедување на поттикнувачки мерки за поголема вклученост на лицата со попреченост во спортски дисциплини на национално и локално ниво, водејќи сметка овие мерки да бидат родово сензитивни	2023- 2026	Агенција за млади и спорт, Национална Федерација за спорт и рекреација на инвалиди, Специјална олимпијада, ЕЛС, ОЛП	Финансиска поддршка (месечен надоместо к) за лица професионалци – лица со попреченост	Агенција за млади и спорт, Национална Федерација за спорт и рекреација на инвалиди, Специјална олимпијада, ЕЛС, меѓународни организации	Број на лица со попреченост во спортските дисциплини

	1.5.4 Изработка на водичи за придобивките од вклучување на лицата со попеченост во различни спортски дисциплини	2023- 2025	Агенција за млади и спорт, Национална Федерација за спорт и рекреација на инвалиди, Специјална олимпијада, ОЛП	900 000 мкд 300 000 мкд годишно	Агенција за млади и спорт, Национална Федерација за спорт и рекреација на инвалиди, Специјална олимпијада, меѓународни организации	Број на изработени и дистрибуирани водичи
Посебна цел 2: Лицата со попреченост се дел од културните збиднувања на национално и локално ниво						
Показател на исход: Бројот на културни институции коишто нудат можности за лицата со попреченост е зголемен за %						
Мерка 1	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
2.1 Проширување на бројот на културни центри за активно вклучување на лицата со попреченост	2.1.1 Мапирање и евиденција на пристапни културни, уметнички објекти на национално и локално ниво за лицата со попреченост	2023- 2028	Министерство за култура, Театри, ЕЛС, ОЛП	Податоци на локалните институции и да се обезбедат од општините, а за националните од МК	Во редовната програма на Министерството и општините за активности од областа на културата	Број на реализирани активности
	2.1.2 Изработка на план за ревитализација и рехабилитација на културни и уметнички објекти да станат	2023 - 2028	МК, ОЛП, Театри, ЕЛС,	3 000 000 мкд	МК, ЕЛС, меѓународни организации	Број на изработени проекти

	комплетно пристапни за децата и лицата со попреченост			30 културни објекти		Број на рехабилитирани објекти
	2.1.3 Обезбедување поттикнувачки мерки за вклучување на лицата и децата со попреченост во културни и уметнички активности на национално и локално ниво	2023-2025	МК, ОЛП, Уметнички друштва, Театри, ЕЛС	Преку финансиска поддршка по јавните повици на МК и Општините	МК, ЕЛС, меѓународни организации	Број на реализирани проекти
	2.1.4 Изработка на програми и вклучување на лицата со попреченост во уметничките, културните друштва и училишта	2023-2025	МК, ОЛП, Уметнички друштва, Театри, ЕЛС	Преку финансиска поддршка на јавните повици на МК и Општините како и меѓународни организации кои имаат повици за намената	МК, ЕЛС, меѓународни организации	Број на реализирани проекти на годишно ниво
	2.1.5 Обезбедување на асистивна опрема за вклучување на лицата и децата со попреченост во постоечките културните друштва	2023-2025	МК, ОЛП, Уметнички друштва, Театри, ЕЛС	Преку програми на инвестициони програми	МК, ЕЛС, меѓународни организации	Број на одредени опреми во локалните и националните културни установи

				на јавните повици на МК и општините како и јавните повици на меѓународни организац ии		
	2.1.6 Вклучување на правата на лицата со попреченост во критериумите за поддршката којашто ја обезбедува Министерството за култура	2023-2024	МК, ОЛП	МК веќе го има критериумот, потреба за јавна дебата со граѓанските организац ии за лицата со попреченост и Општините	Буџет на МК, ОЛП	Број на јавни повици кои ги вклучуваат овие критериуми
	2.1.7 Ревидирање на законската замка за култура за унапредување на правата на лицата со попреченост	2023-2024	МК, ОЛП	Обезбедување на учество на ОЛП во сите законски процеси	Буџет на МК, ОЛП	Подготвени усвоени измени на законска рамка

	2.1.8 Обезбедување процент од годишниот буџет на Министерството за култура за обезбедување пристапност на културните и научните институции	2023 - 2024	МК, МФ	5 % на годишно ниво – буџетот за програма на МК за обезбедување на физичка пристапност	Буџет на МК, М	Број на реализирани проекти на годишно ниво
Мерка 2	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
2.2 Ратификација на Маракеш договорот	2.2.1 Ратификација на договорот од Маракеш	2024	Министерство за култура, ОЛП,	Без финансиски надоместок		Ратификуван договор
	2.2.2 Изработка на водич за обврските коишто произлегуваат од договорот од Маракеш во пристапни формати	2024 – 2025	Министерство за култура, ОЛП	300 000 мкд	МК	Изработен водич
	2.2.3 Обезбедување на план за имплементација на договорот од Маракеш од страна на научните и културните друштва и библиотеки	2023- 2024	Министерство за култура, ОЛП	500 000 мкд Локални и Национални Библиотек и	МК	Реализирани планови за имплементација

Мерка 3	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
2.3 Промоција и развој на инклузивни културни и уметнички содржини и програми со активно учество на лица со попреченост	2.3.1 Унапредување на фондот на содржини на културните и уметничките институции во дигитални формати и пристапни јазици и писма за лицата со попреченост	2023-2028	Министерство за култура (културни установи локални и национални)	6 000 000 мкд	МК, меѓународни организации	Број на содржини во пристапни формати
	2.3.2 Обезбедување поттикнувачки мерки за поголема вклученост на лицата со попреченост во културните и уметничките институции и друштва на национално и локално ниво	2023- 2026	МК, ЕЛС, ОЛП	Зголемување на обемот на работно ангажирање на лице со попреченост и ревидирање на правилата и прописите за вработување и финансиски мерки за стимулирање на	Буџет на РСМ	Број на вработувања

				вработува ња .		
	2.3.3 Обуки за уметници и културни работници за правата на лицата со попреченост и вклучување во нивните содржини	2023- 2026	МК, ЕЛС, ОЛП,	600 000 мкд	Буџет на МК, меѓународни организации	Број на лица обучени на обуките
	2.3.4 Воведување на обврска одреден дел од претставите да бидат пристапни и толкувани на знаковен јазик	2023 – 2026	МК, ЕЛС, ОЛП, Театарски друштва	Промена на законските регулативи со воведување на ставка за задолжителна присутни претстави толкувач на знаковен јазик во редовната програма на Театрите или користење на алтернативни формати	Буџет на МК, меѓународни организации	Број на претстави кои се толкувани на знаковен јазик

				за комуникации за лицата со попреченост		
Посебна цел 3: Унапредени туристички локалитети и капацитети, културно и природно наследство за активна рекреација на лицата со попреченост						
Показател на исход: Бројот на пристапни туристички локалитети е зголемен за %						
Мерка 1	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
3.1 Обезбедување на пристапност на туристичките локалитети и капацитети на национално и локално ниво	3.1.1 Унапредување и соодветно почитување на законската рамка за угостителска дејност и подзаконските акти за овозможување пристапност за лицата со попреченост и универзален дизајн	2024-2026	Министерство за економија, ОЛП	/	Буџет на РСМ, МЕ, меѓународни организации	Број на објекти кај кои е подобрена пристапноста
	3.1.2 Вклучување на прашањето на пристапноста и универзалниот дизајн во критериумите за обезбедување дозволи за работа на угостителски објекти	2023- 2024	Министерство за економија, ОЛП, Стопански Комори, ЕЛС	/	Министерство за економија, ЕЛС, меѓународни организации	Критериумите ја содржат пристапноста како услов Број на издадени дозволи

	3.1.3 Ревидирање на правилникот за комисија за категоризација на угостителски објекти со задолжително вклучување на лица со попреченост и ОЛП во неа	2024 - 2025	Министерство за Економија ОЛП, Стопански Комори, ЕЛС	Почитување на правилникот	МЕ, ЕЛС, меѓународни организации	Ревидиран Правилник Лице со попреченост е дел од комисијата
	3.1.4 Креирање на мерки за унапредување на пристапноста на постоечките угостителски објекти на национално и локално ниво и нивна задолжителна примена	2024	Стопански Комори, МЕ, ОЛП, ЕЛС, ЗГ	Почитување на мерки	Буџет на РСМ, ЕЛС, меѓународни организации	Подобрена пристапност во постоечките објекти
	3.1.5 Адаптација на инфраструктурата на туристичките локалитети за зголемена пристапност на лица со попреченост (сигнализација, пристапни патеки, платформи, пристапи во вода)	2024	Стопански Комори, МЕ, ОЛП, ЕЛС, ЗГ	8 000 000 мкд	Буџет на РСМ, МЕ, ЕЛС, меѓународни организации	Број на туристичките локалитети кај кои е подобрена пристапноста
Мерка 2	Активности	Период на имплементација	Водечки институции	Проценка на потребни средства	Извор на финансирање	Показател на резултат
2.1 Обезбедување на пристапност на културното и природното наследство на национално и локално ниво	3.2.1 Мапирање и евиденција на пристапни и достапни објекти од културно и природно наследство на национално и локално ниво за лицата со попреченост	2023 – 2024	Министерство за култура, Министерство за економија, МЛСП, и ЗГ	12 000 000 мкд 400 000 мкд годишно (според примерот мобилност Битола)	МК, МЕ, МЛСП, меѓународни организации	Формирање на дата база на податоци
	3.2.2 Изработка на план за ревитализација и рехабилитација на објектите од културно и природно	2023 – 2024	Министерство за култура, Министерство	900 000 мкд	МК, МЕ, меѓународни организации	Изработен план Број на објектите од културно и природно наследство кај кои е

	наследство да станат комплетно пристапни лицата со попреченост		во за економија	300 000 мкд годишно		подобрена пристапноста
	3.2.3 Воведување мерки за поттикнување на туристичките водичи своите програми да ги направат во пристапни формати и јазици за лицата со попреченост	2023 – 2024	Министерст во за култура, Министерст во за економија, ЕЛС, ЗГ, Стопанска комора	600 000 мкд 200 000 мкд годишно	МК, МЕ, ЕЛС, меѓународни организации	Изработен документ со применливи мерки
	3.2.4 Воведување на зголемен број на содржини во програмите на факултетите за туризам за потребите на лицата со попреченост, во полето на туризам и угостителство	2023 – 2025	Министерст во за образовани е, Факултет за туризам, Министерст во за култура, и стопанска комора	/	/	Број на нови содржини во програмите на факултетите
	3.2.5 Изработка на платформа за пристапни и достапни археолошки места и објекти од културно и природно наследство на национално и локално ниво	2023 – 2025	Министерст во за култура, Министерст во за економија, ОЛП, ЕЛС, ЗГ	600 000 мкд 200 000 мкд годишно	МК, МЕ, ЕЛС, меѓународни организации	Изработена на платформа
	3.2.6 Воведување задолжителна обука на туристичките водичи за пристап и комуникација со лица со попреченост	2023 – 2025	Министерст во за економија, Министерст	200 000 мкд годишно	МК, МЕ, ЕЛС, меѓународни организации	Број на реализирани обуки Број на лица кои ги посетиле обуките

			во за култура, ОЛП, ЕЛС, Факултет за туризам и стопанска комора			
	3.2.7 Создавање поттикнувачки услови за поддршка на туристичките агенции да ангажираат туристички водичи со попреченост	2023 – 2025	Министерст во за економија, Министерст во за култура, ОЛП, ЕЛС, факултет за туризам и стопанска комора		МК, МЕ, ЕЛС, АВРСМ	Број на ангажирани лица со попреченост како туристички водичи
	3.2.8 Обезбедување на процент од годишниот буџет на Владата на РСМ за обезбедување на објектите од културно и природно наследство на национално и локално ниво	2023 – 2025	Министерст во за Култура, Министерст во за економија, ОЛП, ЕЛС	5% на годишно ниво	Буџет на РСМ, МК, МЕ, ЕЛС, меѓународни организации	Процент на буџет кој е обезбеден

ИНДИКАТИВЕН ФИНАНСИСКИ ПЛАН

ИНДИКАТИВЕН ФИНАНСИСКИ ПЛАН ЗА ПЕРИОД НА ВАЖЕЊЕ НА АКЦИСКИОТ ПЛАН					
Општа и посебна цел, мерка	Структура на финансирање (во%) *	Вкупно (ден.)	Буџет на институцијата (ден)	Други извори на финансирање	
				Износ (ден)	Назив на потенцијалниот извор на финансирање
Пристапност					
Општа цел	2.4%	69 300 000			
Посебна цел 1		52 000 000			
Мерка 1		26 400 000			
Мерка 2		/			
Мерка 3		/			
Мерка 4		5 600 000			
Мерка 5		20 000 000			
Посебна цел 2		16 500 000			

Мерка 1		16 500 000			
Посебна цел 3		400 000			
Мерка 1		400 000			
Посебна цел 4		400 000			
Мерка 1		400 000			
Посебна цел 5		/			
Мерка 1		/			
Еднаквост, пристап до правда и активно учество во јавниот и политичкиот живот					
Општа цел	3.4%	96 700 000			
Посебна цел 1		5 100 000			
Мерка 1		2 600 000			
Мерка 2		2 500 000			
Посебна цел 2		32 900 000			
Мерка 1		2 600 000			
Мерка 2		30 300 000			
Посебна цел 3		30 800 000			

Мерка 1		30 500 000			
Мерка 2		300 000			
Посебна цел 4		2 600 000			
Мерка 1		2 300 000			
Мерка 2		300 000			
Посебна цел 5		20 700 000			
Мерка 1		16 800 000			
Мерка 2		3 300 000			
Мерка 3		600 000			
Посебна цел 6		4 000 000			
Мерка 1		3 300 000			
Мерка 2		700 000			
Посебна цел 7		600 000			
Мерка 1		300 000			
Мерка 2		300 000			
Пристап до здравствена заштита					

Општа цел	7.6%	215 050 000			
Посебна цел 1		147 350 000			
Мерка 1		58 000 000			
Мерка 2		33 800 000			
Мерка 3		9 750 000			
Мерка 4		7 800 000			
Мерка 5		38 000 000			
Посебна цел 2		39 200 000			
Мерка 1		38 600 000			
Мерка 2		600 000			
Посебна цел 3		28 500 000			
Мерка 1		21 900 000			
Мерка 2		6 600 000			
Детска, социјална заштита и независно живеење					
Општа цел	48.3%	1 374 708 629			
Посебна цел 1		990 508 629			

Мерка 1		752 289 964			
Мерка 2		80 080 000			
Мерка 3		158 138 665			
Посебна цел 2		321 200 000			
Мерка 1		7 900 000			
Мерка 2		/			
Мерка 3		280 200 000			
Мерка 4		10 200 000			
Мерка 5		22 200 000			
Мерка 6		700 000			
Посебна цел 3		9 700 000			
Мерка 1		2 000 000			
Мерка 2		1 600 000			
Мерка 3		6 100 000			
Посебна цел 4		53 300 000			
Мерка 1		53 300 000			

Право на образование					
Општа цел	12.5%	356 890 000			
Посебна цел 1		243 230 000			
Мерка 1		41 160 000			
Мерка 2		6 560 000			
Мерка 3		144 440 000			
Мерка 4		50 200 000			
Мерка 5		870 000			
Посебна цел 2		7 030 000			
Мерка 1		500 000			
Мерка 2		6 530 000			
Посебна цел 3		106 630 000			
Мерка 1		100 350 000			
Мерка 2		6 280 000			
Вработување и право на работа					
Општа цел	5.7%	162 468 500			

Посебна цел 1		6 600 000			
Мерка 1		6 600 000			
Посебна цел 2		126 968 500			
Мерка 1		13 388 500			
Мерка 2		109 580 000			
Мерка 3		3 000 000			
Мерка 4		1 000 000			
Посебна цел 3		28 900 000			
Мерка 1		1 300 000			
Мерка 2		27 600 000			
Локални инклузивни заедници					
Општа цел	6.6%	188 650 000			
Посебна цел 1		186 100 000			
Мерка 1		54 500 000			
Мерка 2		120 000 000			
Мерка 3		11 300 000			

Мерка 4		300 000			
Посебна цел 2		600 000			
Мерка 1		600 000			
Посебна цел 3		1 950 000			
Мерка 1		1 950 000			
Јавна свест					
Општа цел	0.3%	7 600 000			
Посебна цел 1		1 700 000			
Мерка 1		1 700 000			
Посебна цел 2		1 400 000			
Мерка 1		800 000			
Мерка 2		600 000			
Посебна цел 3		4 500 000			
Мерка 1		4 000 000			
Мерка 2		500 000			
Култура, спорт и рекреација					

Општа цел	13.2%	376 100 000			
Посебна цел 1		343 400 000			
Мерка 1		600 000			
Мерка 2		80 300 000			
Мерка 3		235 600 000			
Мерка 4		15 000 000			
Мерка 5		11 900 000			
Посебна цел 2		10 400 000			
Мерка 1		3 000 000			
Мерка 2		800 000			
Мерка 3		6 600 000			
Посебна цел 3		22 300 000			
Мерка 1		8 000 000			
Мерка 2		14 300 000			
Вкупно за стратешкиот документ **	100%	2 874 485 129			

